Badanie opinii przedsiębiorców w Małopolsce Zachodniej - 2026

Badanie zostało zrealizowane w ramach projektu „Budowanie sieci współpracy oraz monitoring procesu sprawiedliwej transformacji w Województwie Małopolskim” i został współfinansowany z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027

Kraków, sierpień 2026 r.

Autorzy

Bartłomiej Marcin Kazubski

Maciej Piotrowski

Magdalena Marciniak-Piotrowska

Zespół badawczy

Jakub Durlik

Bartłomiej Marcin Kazubski

Realizacja

Grupa Badawcza DSC Sp. z o.o.

ul. Aleksandra Ostrowskiego 30

53 -238 Wrocław

E–mail: b.kazubski@grupa -dsc.eu

WWW: www.grupa -dsc.eu

Opracowanie w wersji elektronicznej dostępne na stronie **www.transformacja.malopolska.pl**

ISBN: **978-83-68801-20-0**

Egzemplarz bezpłatny

Przy publikowaniu danych z opracowania prosimy o podawanie źródła

Spis treści

1. Streszczenie 4
2. Opis metodologiczny 7
2.1. Cel i zakres badania 7
2.2. Metodologia badania 7
2.3. Charakterystyka respondentów 8
3. Wyniki badania 14
4. Biuletyn graficzny 51
5. Podsumowanie 53

1. Streszczenie

Celem badania było rozpoznanie opinii, doświadczeń i potrzeb przedsiębiorstw działających w Małopolsce Zachodniej w związku z procesem sprawiedliwej transformacji. Badanie służyło określeniu, w jakim stopniu zachodzące zmiany energetyczne, klimatyczne i gospodarcze wpływają na funkcjonowanie firm, jakie działania przedsiębiorstwa już podejmują oraz na ile są przygotowane do dalszych inwestycji. Istotnym celem było również rozpoznanie barier ograniczających transformację, oczekiwanych form pomocy i dotychczasowego wykorzystania środków publicznych. Uzyskane wyniki mają wspierać monitoring sytuacji społeczno-gospodarczej Małopolski Zachodniej oraz doskonalenie regionalnych instrumentów pomocy dla przedsiębiorstw. Badanie przeprowadzono w ramach projektu „Budowanie sieci współpracy oraz monitoring procesu sprawiedliwej transformacji w województwie małopolskim", dofinansowanego z programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027.

Zakres badania obejmował zarówno bieżącą sytuację przedsiębiorstw, jak i ich gotowość do transformacji energetycznej. Analizowano kondycję finansową i rozwojową firm, stopień zaawansowania działań dotyczących efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, modernizacji technologicznej, niskoemisyjnego transportu i gospodarki obiegu zamkniętego. Badanie obejmowało również strategiczne planowanie transformacji, przygotowanie pracowników i realizację szkoleń, motywy inwestowania oraz ocenę dotychczasowych efektów działań. Przedsiębiorcy oceniali wpływ polityki klimatycznej i sprawiedliwej transformacji na funkcjonowanie firm, wskazywali najbardziej opłacalne inwestycje, bariery oraz potrzebne formy wsparcia. Uwzględniono także wykorzystanie środków publicznych i przewidywane znaczenie transformacji energetycznej dla przyszłej konkurencyjności przedsiębiorstw.

Badanie miało charakter ilościowy i zostało zrealizowane techniką telefonicznych wywiadów kwestionariuszowych wspomaganych komputerowo – CATI. Objęło 400 przedsiębiorstw prowadzących działalność w powiatach chrzanowskim, olkuskim, oświęcimskim i wadowickim. Zastosowano losowo-kwotowy dobór próby, kontrolując jej strukturę według wielkości przedsiębiorstwa oraz rodzaju działalności zgodnie z grupami sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności. Mikroprzedsiębiorstwa stanowiły 62% próby, małe firmy 28%, średnie 9%, a duże 1%. Respondentami były osoby posiadające szeroką wiedzę o sytuacji firmy lub uczestniczące w podejmowaniu decyzji – przede wszystkim właściciele i współwłaściciele, członkowie zarządu, dyrektorzy oraz menedżerowie. Przed badaniem właściwym przeprowadzono pilotaż na grupie co najmniej 20 przedsiębiorstw. Realizacja była objęta monitoringiem i kontrolą co najmniej 5% wywiadów, a po zakończeniu badania dane sprawdzono, zanonimizowano i skorygowano za pomocą wag statystycznych.

Wyniki pokazują, że badane przedsiębiorstwa stosunkowo dobrze oceniają swoją bieżącą kondycję ekonomiczną, ale znacznie słabiej – możliwości dalszego rozwoju. Rentowność i wyniki

sprzedażowe oceniono średnio na 3,9 w pięciostopniowej skali, podczas gdy możliwości realizacji inwestycji uzyskały ocenę 2,8, a zdolność do prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej – 1,7. Firmy są więc relatywnie stabilne operacyjnie, ale ich potencjał do realizacji bardziej złożonych i innowacyjnych przedsięwzięć pozostaje ograniczony.

Transformacja energetyczna znajduje się na wczesnym etapie i najczęściej przyjmuje postać pojedynczych działań służących ograniczeniu kosztów. Poprawę efektywności energetycznej wdrożyło 36% przedsiębiorstw, a OZE – 11%. Tylko 1% firm posiadał formalny i realizowany plan transformacji, kolejne 1% przygotowywało taki dokument, natomiast 42% prowadziło działania bez formalnej strategii. Aż 56% nie prowadziło i nie planowało podobnych działań. Poziom formalizacji wyraźnie wzrastał wraz z wielkością przedsiębiorstwa – strategie występowały przede wszystkim w firmach średnich i dużych.

Przygotowanie pracowników do transformacji oceniono jako przeciętne – średnio na 3,1 – ale szkolenia z tego zakresu prowadziło tylko 1% firm. Praktycznie nie deklarowano również planów szkoleniowych. Jednocześnie przedsiębiorstwa, które podjęły działania związane z transformacją, pozytywnie oceniały ich wpływ na koszty działalności oraz środowisko. Głównym motywem inwestowania była redukcja kosztów, wskazana przez 47% badanych. Znacznie mniejsze znaczenie miały względy środowiskowe, wdrażanie nowych rozwiązań i zwiększenie niezależności energetycznej. Regulacje, oczekiwania klientów i presja łańcuchów dostaw odgrywały dotychczas niewielką rolę.

Polityka klimatyczna była postrzegana jako nieznaczne obciążenie finansowe, a transformację energetyczną oceniano nieco częściej jako zagrożenie niż jako szansę. Jedynie 5% przedsiębiorstw zauważyło w ostatnim roku wpływ sprawiedliwej transformacji na swoją działalność. Firmy przewidywały również, że w perspektywie pięciu lat proces ten będzie miał raczej małe znaczenie dla ich konkurencyjności – średnia ocena wyniosła 2,2. Znaczenie transformacji wyraźnie rosło jednak wraz z wielkością przedsiębiorstwa i było większe w przemyśle niż w sektorze usługowym.

Wdrożenia OZE pozostawały mało rozpowszechnione – 86% firm nie korzystało z żadnego z analizowanych rozwiązań. Najczęściej stosowano fotowoltaikę i pompy ciepła, a u większości użytkowników OZE pokrywały mniej niż połowę zapotrzebowania na energię. Znacznie bardziej powszechne były podstawowe rozwiązania dotyczące efektywności energetycznej: oświetlenie LED wdrożyło 89% przedsiębiorstw, modernizację ogrzewania, chłodzenia lub wentylacji – 29%, a termomodernizację budynków – 22%. Systemy monitorowania i zarządzania energią, odzysk ciepła oraz bardziej zaawansowane technologie występowały sporadycznie. Jednocześnie tylko 2% firm planowało dalszy rozwój efektywności energetycznej w ciągu dwóch lat.

Dwie trzecie przedsiębiorstw nie potrafiło wskazać inwestycji związanej z transformacją, która byłaby dla nich opłacalna. Spośród konkretnych rozwiązań zdecydowanie wyróżniała się

fotowoltaika. Najważniejszymi barierami były brak dostrzeganego uzasadnienia biznesowego oraz wysokie koszty inwestycji. Znaczenie miały również ograniczone możliwości modernizacji wynajmowanych obiektów, brak czasu i zasobów organizacyjnych oraz niepewny okres zwrotu.

Oczekiwania wobec wsparcia koncentrowały się na ograniczeniu kosztów i ryzyka inwestycji. Dotacje i inne formy bezzwrotnej pomocy wskazało 45% firm, a rzetelnej informacji o programach potrzebowało 28%. Jednocześnie 48% przedsiębiorstw deklarowało, że nie potrzebuje wsparcia. Ze środków publicznych korzystało dotychczas 9% firm, lecz ich wykorzystanie w kolejnych dwóch latach planowało tylko 2%. Wyniki wskazują zatem na znaczną lukę między ogólnym zainteresowaniem dotacjami a gotowością do przygotowania i realizacji konkretnych inwestycji. Jej ograniczenie wymaga łączenia instrumentów finansowych z audytem, doradztwem technologicznym, kalkulacją opłacalności i pomocą w przygotowaniu projektów.

2. Opis metodologiczny

2.1. Cel i zakres badania

Celem badania było pozyskanie opinii przedstawicieli przedsiębiorstw działających w Małopolsce Zachodniej na temat procesu sprawiedliwej transformacji oraz związanych z nim zmian społecznych, gospodarczych i energetycznych. Badanie służyło rozpoznaniu sposobu, w jaki przedsiębiorcy postrzegają kierunki przemian zachodzących w regionie, ich możliwy wpływ na prowadzenie i rozwój działalności gospodarczej, a także najważniejsze potrzeby, wyzwania i oczekiwania sektora przedsiębiorstw. Uzyskane wyniki stanowią element monitoringu sytuacji społeczno-gospodarczej Małopolski Zachodniej oraz materiał wspierający ocenę i doskonalenie polityk publicznych związanych ze sprawiedliwą transformacją.

Zakres tematyczny badania obejmował w szczególności poziom wiedzy przedsiębiorców o procesie sprawiedliwej transformacji i realizowanych działaniach, ocenę potencjalnych skutków zmian dla firm oraz gospodarki regionu, a także identyfikację dostrzeganych korzyści, zagrożeń i barier. Analizie poddano również oczekiwania przedsiębiorców dotyczące kierunków transformacji, działań instytucji publicznych i form wsparcia dla podmiotów gospodarczych. Badanie pozwoliło ponadto rozpoznać gotowość firm do dostosowywania się do zmian oraz ich możliwego zaangażowania we współpracę i działania wspierające rozwój Małopolski Zachodniej.

Badanie zrealizowano w ramach projektu „Budowanie sieci współpracy oraz monitoring procesu sprawiedliwej transformacji w województwie małopolskim”, dofinansowanego z programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027.

2.2. Metodologia badania

Badanie miało charakter ilościowy i zostało przeprowadzone techniką CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing), czyli telefonicznych wywiadów kwestionariuszowych wspomaganych komputerowo. Badaniem objęto co najmniej 400 przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie powiatów chrzanowskiego, olkuskiego, oświęcimskiego i wadowickiego. Respondentami były osoby posiadające szeroką wiedzę o sytuacji firmy lub uczestniczące w podejmowaniu decyzji, m.in. właściciele, prezesi, dyrektorzy i kierownicy.

Zastosowano losowo-kwotowy dobór próby. Podmioty losowano z operatu zawierającego informacje potrzebne do ich zaklasyfikowania i nawiązania kontaktu. Strukturę próby kontrolowano według dwóch zmiennych: wielkości przedsiębiorstwa mierzonej liczbą pracujących oraz rodzaju prowadzonej działalności według grup sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności. Wyodrębniono mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób, małe podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób oraz przedsiębiorstwa średnie i duże, zatrudniające co najmniej

50 osób. Podział branżowy obejmował przemysł, budownictwo, handel, transport, gastronomię, informację i komunikację, finanse i rynek nieruchomości oraz pozostałe usługi. Wielkości kwot określono na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Narzędziem badawczym był ustrukturyzowany kwestionariusz dostosowany do realizacji telefonicznej. Obejmował przede wszystkim pytania zamknięte i półotwarte, w tym pytania wielokrotnego wyboru, a także pytania otwarte i metryczkowe. Zastosowane filtry oraz logiczne przejścia umożliwiały dostosowanie przebiegu wywiadu do wcześniejszych odpowiedzi respondenta. Przed rozpoczęciem badania właściwego narzędzie poddano pilotażowi na grupie co najmniej 20 przedsiębiorstw reprezentujących różne kategorie wielkości i rodzaje działalności. Wywiadów pilotażowych nie włączano do próby właściwej.

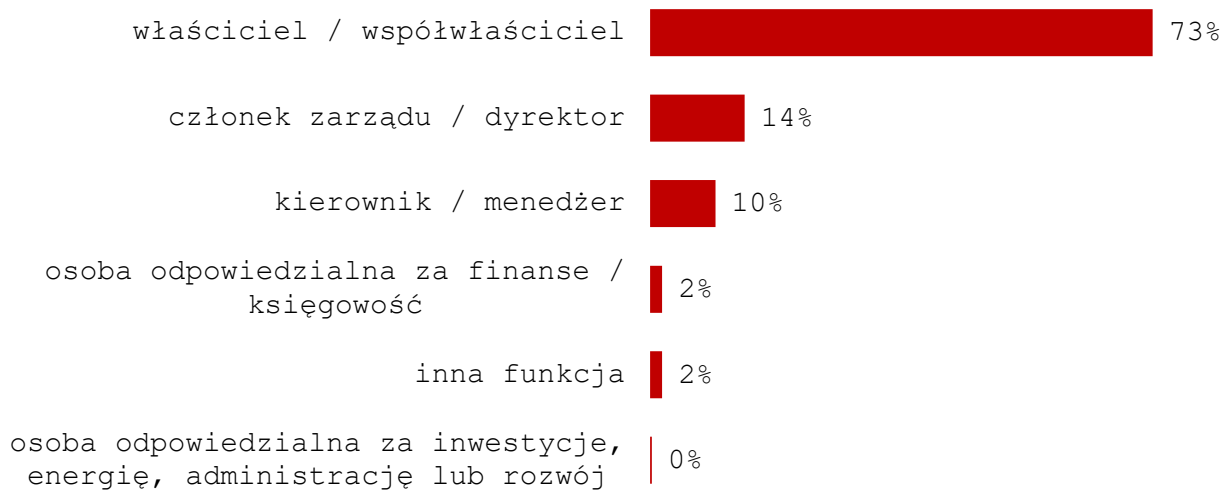
Realizacja badania była objęta bieżącym monitoringiem, a pracę ankieterów kontrolowano na podstawie co najmniej 5% zakończonych wywiadów. Po zakończeniu ankietyzacji bazę danych sprawdzono pod względem kompletności, spójności logicznej, poprawności zakresów wartości oraz występowania błędnych lub powtarzających się rekordów. Odpowiedzi otwarte zakodowano, dane zanonimizowano, a ewentualne odchylenia struktury zrealizowanej próby od struktury populacji skorygowano przy użyciu wag statystycznych.

2.3. Charakterystyka respondentów

Założono realizację badania na próbie 400 przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie Małopolski Zachodniej. Zastosowano dobór losowo-kwotowy, a strukturę próby określono według wielkości przedsiębiorstwa mierzonej liczbą pracujących oraz rodzaju prowadzonej działalności według grup sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności. W próbie przewidziano 250 mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób (62,5%), 110 małych podmiotów zatrudniających od 10 do 49 osób (27,5%) oraz 40 przedsiębiorstw średnich i dużych, zatrudniających co najmniej 50 osób (10,0%).

W badaniu uczestniczyły przede wszystkim osoby bezpośrednio zaangażowane w zarządzanie przedsiębiorstwem i podejmowanie decyzji. Właściciele lub współwłaściciele stanowili 73% respondentów, członkowie zarządu i dyrektorzy – 14%, a kierownicy i menedżerowie – 10%. Osoby odpowiedzialne za finanse lub księgowość oraz przedstawiciele innych stanowisk stanowili po 2% badanych. W próbie praktycznie nie występowały natomiast osoby zajmujące się bezpośrednio inwestycjami, energią, administracją lub rozwojem. Łącznie 97% badanych zajmowało stanowiska właścicielskie lub zarządcze, a więc powinno dysponować szeroką wiedzą o funkcjonowaniu firmy. Brak osób specjalizujących się w energetyce lub inwestycjach oznacza jednak, że oceny bardziej technicznych zagadnień należy traktować przede wszystkim jako perspektywę kadry zarządzającej, a nie specjalistyczną ocenę technologiczną.

Wykres 1. Pełniona funkcja w firmie przez respondenta

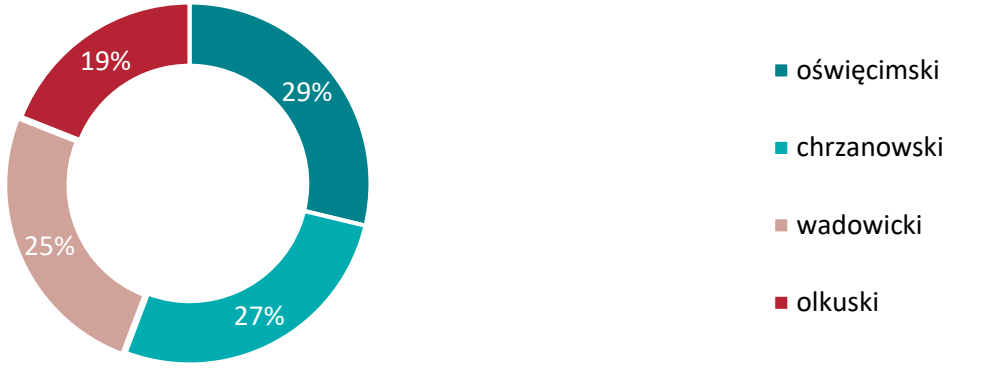

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Wśród innych odpowiedzi wskazywano m.in. osoby odpowiedzialne za sprawy administracyjne oraz techniczne.

Badanie objęło przedsiębiorstwa ze wszystkich czterech powiatów Małopolski Zachodniej, a ich udział w próbie był stosunkowo wyrównany. Największą grupę stanowiły firmy prowadzące działalność w powiecie oświęcimskim – 29%. Nieznacznie mniejszy udział miały przedsiębiorstwa z powiatów chrzanowskiego – 27% i wadowickiego – 25%. Najmniej firm pochodziło z powiatu olkuskiego – 19%. Taka struktura zapewnia szerokie terytorialne ujęcie sytuacji przedsiębiorstw w Małopolsce Zachodniej. Różnica między najwyższym i najniższym udziałem wyniosła 10 punktów procentowych, dlatego żaden z powiatów nie zdominował całkowicie próby. Jednocześnie mniejsza liczba przedsiębiorstw z powiatu olkuskiego powinna być uwzględniana przy interpretowaniu wyników w podziale terytorialnym.

Wykres 2. Struktura badanych firm wg powiatów (miejsce prowadzenia działalności)

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Najwięcej badanych przedsiębiorstw prowadziło działalność w największych ośrodkach gospodarczych Małopolski Zachodniej. Najwyższy udział odnotowano w gminie miejskiej Oświęcim – 12,5%, a następnie w gminach Chrzanów – 10,8%, Olkusz – 10,5%, Trzebinia – 10,0%, Wadowice – 9,0% oraz Andrychów – 8,3%. Łącznie na te sześć gmin przypadało 61,1% badanych firm. Udział każdej z pozostałych gmin nie przekraczał 6,5%, przy czym w Tomicach i Polance Wielkiej nie zrealizowano żadnego wywiadu.

Rozkład próby wskazuje na koncentrację działalności gospodarczej objętej badaniem w największych miastach i gminach miejsko-wiejskich regionu**.** W rezultacie wyniki ogólne w największym stopniu odzwierciedlają perspektywę przedsiębiorstw funkcjonujących w głównych lokalnych ośrodkach gospodarczych.

Tabela 1. Struktura badanych firm wg gmin (miejsce prowadzenia działalności)

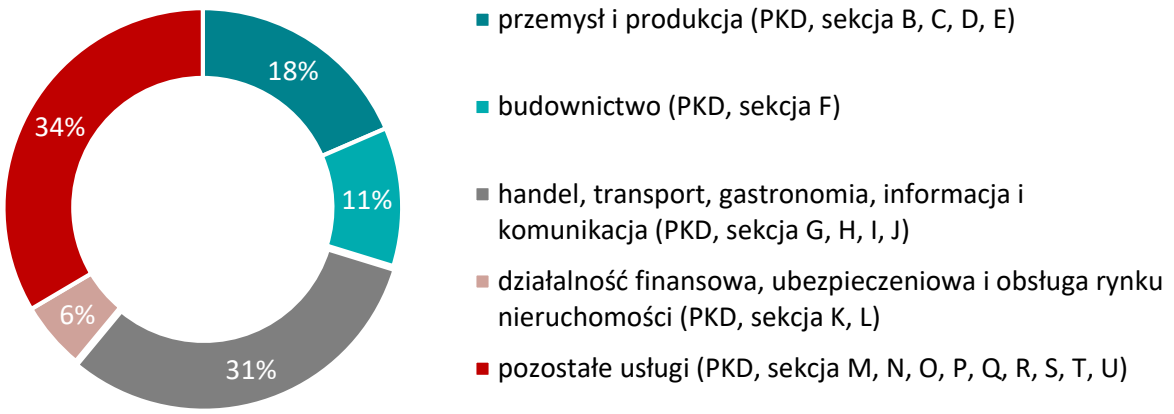
Gmina	Procent	Gmina	Procent
Oświęcim (gmina miejska)	12,5%	Zator (gmina miejsko-wiejska)	1,5%
Chrzanów (gmina miejsko-wiejska)	10,8%	Oświęcim (gmina wiejska)	1,5%
Olkusz (gmina miejsko-wiejska)	10,5%	Bolesław (gmina wiejska)	1,5%
Trzebinia (gmina miejsko-wiejska)	10,0%	Lanckorona (gmina wiejska)	1,0%
Wadowice (gmina miejsko-wiejska)	9,0%	Stryszów (gmina wiejska)	0,8%
Andrychów (gmina miejsko-wiejska)	8,3%	Mucharz (gmina wiejska)	0,8%
Kęty (gmina miejsko-wiejska)	6,5%	Brzeźnica (gmina wiejska)	0,8%
Kalwaria Zebrzydowska (gmina miejsko-wiejska)	4,0%	Trzyciąż (gmina wiejska)	0,8%
Alwernia (gmina miejsko-wiejska)	3,5%	Babice (gmina wiejska)	0,8%
Brzeszcze (gmina miejsko-wiejska)	3,3%	Wieprz (gmina wiejska)	0,5%

Gmina	Procent	Gmina	Procent
Chełmek (gmina miejsko-wiejska)	3,0%	Spytkowice (gmina wiejska)	0,3%
Wolbrom (gmina miejsko-wiejska)	2,5%	Przeciszów (gmina wiejska)	0,3%
Klucze (gmina wiejska)	2,0%	Osiek (gmina wiejska)	0,3%
Libiąż (gmina miejsko-wiejska)	2,0%	Tomice (gmina wiejska)	0,0%
Bukowno (gmina miejska)	1,8%	Polanka Wielka (gmina wiejska)	0,0%

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Struktura branżowa próby była zróżnicowana, choć dominowały przedsiębiorstwa prowadzące działalność usługową lub handlową. Pozostałe usługi reprezentowały 34% firm, a handel, transport, gastronomia oraz informacja i komunikacja – 31%. Przedsiębiorstwa przemysłowe i produkcyjne stanowiły 18% próby, budowlane – 11%, natomiast firmy działające w obszarze finansów i rynku nieruchomości – 6%. Łącznie 71% próby stanowiły firmy należące do szeroko rozumianego sektora usługowego i handlowego. Jednocześnie obecność przedsiębiorstw przemysłowych i budowlanych pozwala uwzględnić perspektywę podmiotów, dla których zużycie energii i koszty transformacji mogą mieć szczególnie duże znaczenie.

Wykres 3. Obszar działalności firmy (wg grup sekcji PKD)

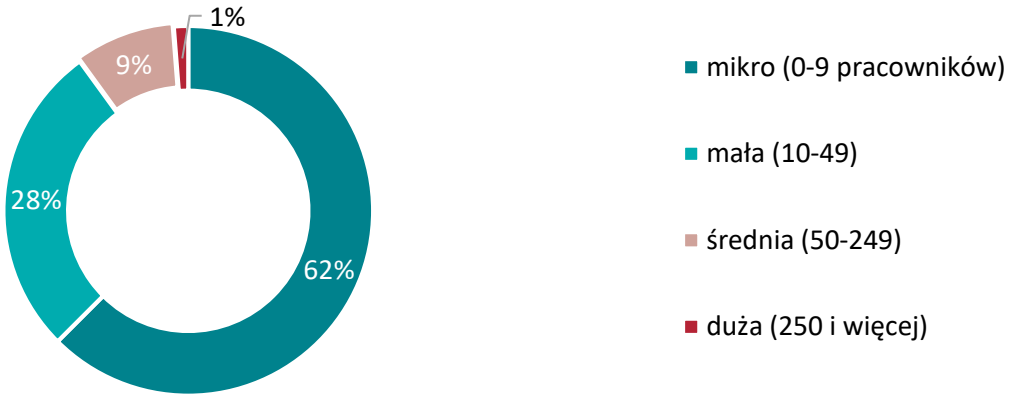
Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

W badanej próbie zdecydowanie dominowały mikroprzedsiębiorstwa, które stanowiły 62% wszystkich podmiotów. Małe przedsiębiorstwa odpowiadały za 28% próby, średnie za 9%, a duże za 1%. Łącznie firmy mikro i małe stanowiły zatem 90% badanych przedsiębiorstw.

Wyniki badania odzwierciedlają przede wszystkim sytuację i potrzeby najmniejszych podmiotów gospodarczych. Jest to istotne w kontekście transformacji energetycznej, ponieważ mniejsze firmy zazwyczaj dysponują bardziej ograniczonym kapitałem, zapleczem kadrowym i dostępem

do specjalistycznej wiedzy. Jednocześnie niewielka liczba dużych przedsiębiorstw oznacza, że wyniki dla tej grupy należy interpretować ostrożnie.

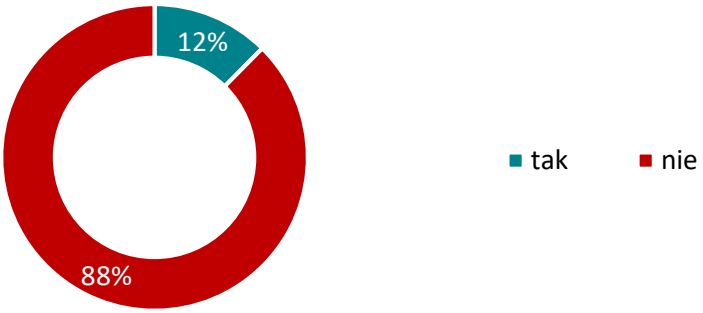
Wykres 4. Wielkość firmy

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Większość mikroprzedsiębiorstw uczestniczących w badaniu nie działała jako jednoosobowa działalność gospodarcza. Taką formę prowadzenia firmy wskazało 12% badanych mikroprzedsiębiorstw, natomiast 88% udzieliło odpowiedzi przeczącej. Wynik pokazuje, że mikroprzedsiębiorstw nie należy utożsamiać wyłącznie z jednoosobową działalnością gospodarczą.

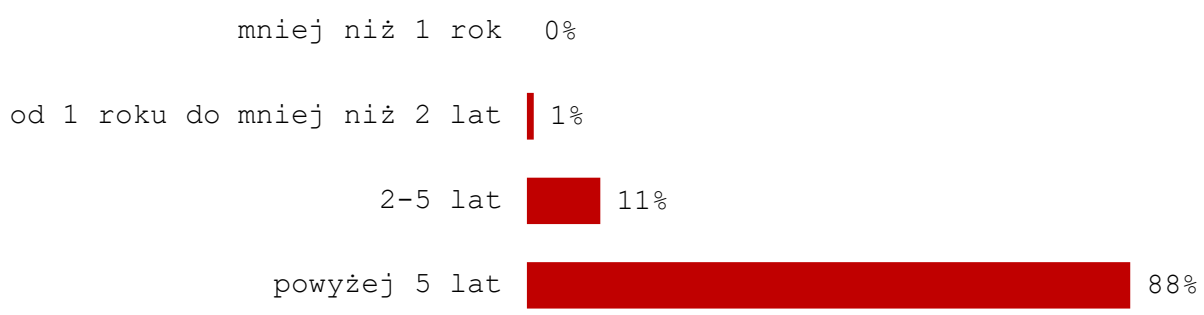
Wykres 5. Firma (mikroprzedsiębiorstwo) działa jako jednoosobowa działalność

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=250).
Badanie objęło przede wszystkim przedsiębiorstwa o ugruntowanej pozycji i wieloletnim doświadczeniu. Aż 88% firm działało dłużej niż pięć lat, a kolejne 11% od dwóch do pięciu lat. Przedsiębiorstwa funkcjonujące od roku do dwóch lat stanowiły 1% próby, natomiast nie odnotowano firm działających krócej niż rok.

Długa historia działalności większości badanych firm sprzyja formułowaniu ocen opartych na doświadczeniu i obserwacji zmian zachodzących w otoczeniu gospodarczym. Przedsiębiorstwa te mogą również wiarygodniej ocenić wpływ dotychczasowych działań związanych z transformacją energetyczną. Jednocześnie niemal całkowity brak nowych firm ogranicza możliwość rozpoznania perspektywy start-upów i podmiotów dopiero wchodzących na rynek, które mogą charakteryzować się innym podejściem do nowych technologii i inwestycji energetycznych.

Wykres 6. Okres działalności firmy

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

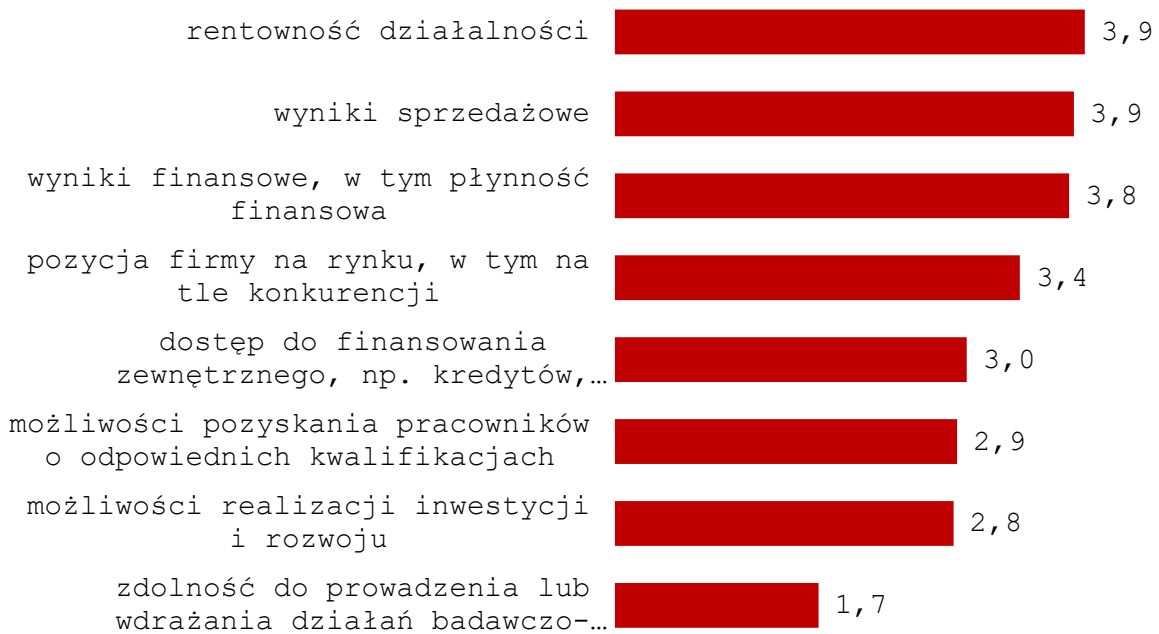
3. Wyniki badania

Kondycja i sytuacja rozwojowa przedsiębiorstw

Badane przedsiębiorstwa pozytywnie oceniały swoją bieżącą kondycję, natomiast wyraźnie słabiej – możliwości dalszego rozwoju. Najwyższe średnie oceny uzyskały rentowność działalności i wyniki sprzedażowe – po 3,9 na pięciostopniowej skali – oraz wyniki finansowe, w tym płynność finansowa – 3,8. Pozycję rynkową oceniono na 3,4, a dostęp do finansowania zewnętrznego na neutralnym poziomie 3,0. Poniżej środka skali znalazły się możliwości pozyskania odpowiednio wykwalifikowanych pracowników – 2,9 oraz realizacji inwestycji i rozwoju – 2,8. Zdecydowanie najniżej oceniono zdolność do prowadzenia lub wdrażania działań badawczo-rozwojowych – 1,7.

P1. Jak ocenia Pan/Pani obecną kondycję i sytuację rozwojową przedsiębiorstwa w każdym z następujących obszarów? Proszę użyć skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza zdecydowanie negatywnie, a 5 zdecydowanie pozytywnie.

Wykres 7. Ocena kondycji i sytuacji rozwojowej firmy – średnia ocen[1]

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Wyniki wskazują na wyraźną różnicę między bieżącą stabilnością ekonomiczną firm a ich potencjałem rozwojowym. Przedsiębiorstwa stosunkowo dobrze oceniają sprzedaż, rentowność

[1] Ocena była dokonana na skali do 1 – zdecydowanie negatywnie do 5 – zdecydowanie pozytywnie.

i płynność, lecz napotykają trudności w pozyskiwaniu kadr, finansowaniu inwestycji oraz rozwijaniu działalności B+R. Oznacza to, że obecnie dobra kondycja finansowa nie musi automatycznie przekładać się na gotowość do podejmowania bardziej złożonych inwestycji związanych z transformacją energetyczną. Szczególnie niska ocena możliwości prowadzenia prac B+R wskazuje, że większość firm będzie raczej korzystać z gotowych rozwiązań technologicznych niż samodzielnie je rozwijać.

Poza oceną zdolności do prowadzenia lub wdrażania działań badawczo-rozwojowych skrajne odpowiedzi występowały stosunkowo rzadko. Największe rozproszenie widoczne było w ocenach możliwości pozyskania pracowników i dostępu do finansowania, gdzie odpowiedzi rozkładały się pomiędzy oceny raczej negatywne, neutralne i raczej pozytywne. Wyraźnym wyjątkiem była działalność B+R: 40,8% firm oceniło swoje możliwości zdecydowanie negatywnie, a tylko 0,1% zdecydowanie pozytywnie, przy czym dla 39,5% przedsiębiorstw ten obszar nie miał zastosowania.

Stan zaawansowania działań związanych z transformacją energetyczną

Najczęściej podejmowanym działaniem było ograniczanie zużycia energii i poprawa efektywności energetycznej. Rozwiązania w tym zakresie wdrożyło 36% firm, kolejne 1% było w trakcie ich realizacji, a 6% planowało je lub rozważało. Jednocześnie 56% przedsiębiorstw nie planowało takich działań. Odnawialne źródła energii wdrożyło 11% firm, 5% realizowało je lub planowało w ciągu dwóch lat, a 8% nadal rozważało podjęcie decyzji. Modernizację maszyn, urządzeń lub procesów technologicznych przeprowadziło 9% przedsiębiorstw. Znacznie rzadziej wdrażano rozwiązania z zakresu gospodarki obiegu zamkniętego – 4%, transportu elektrycznego lub niskoemisyjnego – 2%.

Transformacja energetyczna przedsiębiorstw ma obecnie przede wszystkim selektywny i pragmatyczny charakter. Firmy koncentrują się na działaniach, które mogą stosunkowo szybko ograniczyć koszty działalności, przede wszystkim na poprawie efektywności energetycznej i wykorzystaniu OZE. Rozwiązania wymagające większych nakładów, zmian technologicznych lub specjalistycznej wiedzy pozostają na bardzo wczesnym etapie rozwoju. Szczególnie niewielkie zainteresowanie magazynowaniem energii, transportem niskoemisyjnym i gospodarką obiegu zamkniętego może wynikać zarówno z wysokich kosztów, jak i z ograniczonego przekonania o ich przydatności w mniejszych firmach. Niski udział działań dopiero planowanych wskazuje również, że bez dodatkowych impulsów finansowych i doradczych skala inwestycji może w najbliższym czasie rosnąć powoli.

P2. Jaki jest obecny status działań przedsiębiorstwa w każdym z następujących obszarów?

Wykres 8. Stan zaawansowania działań związanych z transformacją energetyczną

	działanie wdrożone	realizacja w toku	planowane w ciągu 2 lat	rozważane - brak decyzji	nie jest planowane
ograniczanie zużycia energii i poprawa efektywności energetycznej	36%	1%	1%	5%	56%
odnawialne źródła energii	11%	1%	4%	8%	76%
magazynowanie energii lub ciepła	0%	0%	0%	3%	96%
modernizacja maszyn, urządzeń lub procesów technologicznych	9%	1%	1%	1%	86%
transport elektryczny lub niskoemisyjny	2%	0%	1%	3%	93%
ograniczanie zużycia surowców i gospodarka obiegu zamkniętego	4%	1%	0%	1%	93%

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Strategiczne planowanie transformacji energetycznej

Transformacja energetyczna bardzo rzadko jest prowadzona na podstawie formalnego dokumentu strategicznego. Przyjęty i realizowany plan posiadało 1% przedsiębiorstw, a w kolejnym 1% dokument był przygotowywany. Jednocześnie 42% firm podejmowało działania bez formalnego planu, natomiast 56% nie prowadziło i nie planowało takich działań. Nie stwierdzono istotnych różnic pomiędzy powiatami.

Podejście do planowania było silnie związane z wielkością przedsiębiorstwa. Wśród mikrofirm 41% podejmowało działania bez formalnego planu, a 57% nie prowadziło i nie planowało takich działań. W małych przedsiębiorstwach 74% realizowało działania bez planu, a 8% miało strategię lub ją przygotowywało. Wśród średnich firm 41% posiadało przyjętą strategię, 16% przygotowywało dokument, a 40% działało bez formalnego planu. W grupie dużych przedsiębiorstw 61% posiadało strategię, a pozostałe 39% było w trakcie jej przygotowywania.

Wyniki wskazują na przechodzenie od działań doraźnych do strategicznego zarządzania transformacją wraz ze wzrostem wielkości firmy. Mniejsze przedsiębiorstwa częściej reagują na bieżące potrzeby i dostępne możliwości, bez osadzania inwestycji w długoterminowym planie. Większe podmioty dysponują natomiast zasobami organizacyjnymi, finansowymi i kadrowymi pozwalającymi na formalizację procesu. Branżowo najbardziej aktywny był przemysł i produkcja, gdzie 78% firm posiadało plan, przygotowywało go lub realizowało działania bez formalnej strategii. Na przeciwnym biegunie znalazły się finanse, ubezpieczenia i rynek nieruchomości, gdzie 98% firm nie prowadziło i nie planowało takich działań. Brak różnic pomiędzy powiatami sugeruje, że niski poziom strategicznego planowania jest wyzwaniem wspólnym dla całej Małopolski Zachodniej.

P2A. Czy przedsiębiorstwo posiada formalny, spisany plan lub strategię dotyczącą transformacji energetycznej?

Tabela 2. Strategiczne planowanie transformacji energetycznej

	plan lub strategia są przyjęte i realizowane	dokument jest przygotowywany	działania są prowadzone bez formalnego planu	firma nie prowadzi i nie planuje takich działań
branża:				
• przemysł i producja	1%	5%	72%	21%
• budownictwo	0%	0%	37%	63%
• handel, transport, gastronomia, informacja i komunikacja	0%	0%	56%	44%

	plan lub strategia są przyjęte i realizowane	dokument jest przygotowywany	działania są prowadzone bez formalnego planu	firma nie prowadzi i nie planuje takich działań
• działalność finansowa, ubezpieczeniowa i obsługa rynku nieruchomości:	0%	0%	1%	98%
• pozostałe usługi	3%	0%	24%	73%
wielkość:				
• mikro (0-9 pracowników)	1%	1%	41%	57%
• mała (10-49)	1%	7%	74%	18%
• średnia (50-249)	41%	16%	40%	2%
• duża (250 i więcej)	61%	39%	0%	0%
ogółem	1%	1%	42%	56%

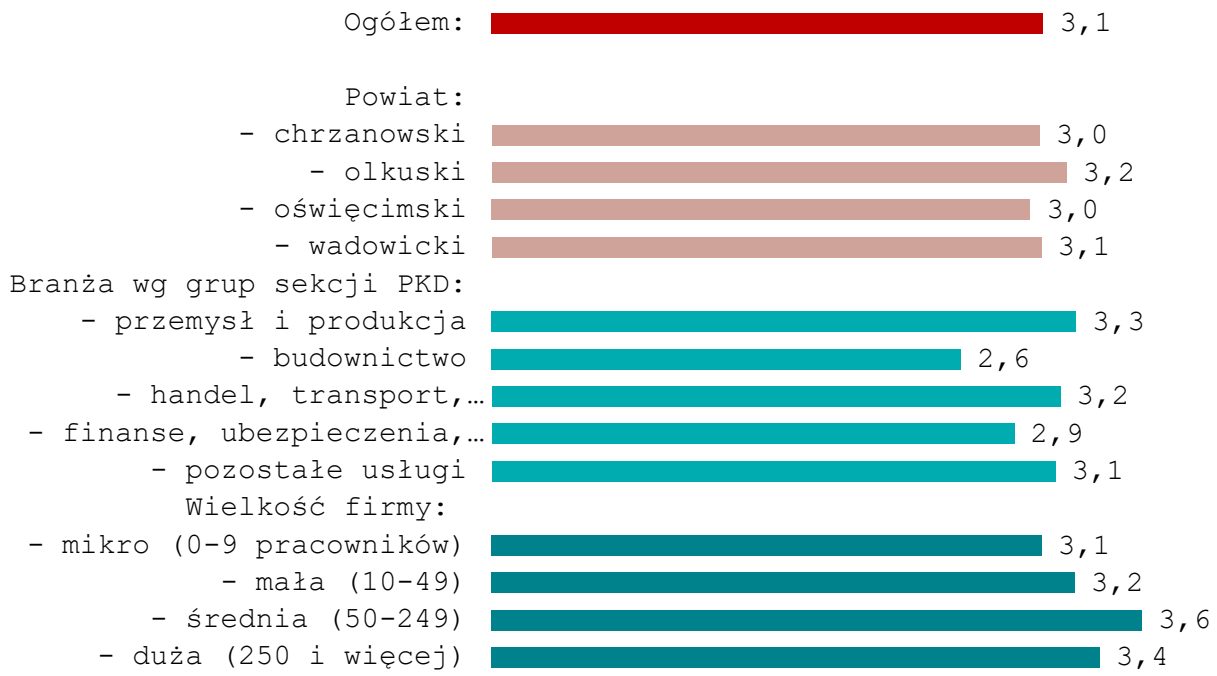
Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Kompetencje pracowników w zakresie zielonej energii i transformacji energetycznej

Przygotowanie pracowników do transformacji energetycznej oceniono jako przeciętne lub umiarkowanie pozytywne. Średnia dla całej próby wyniosła 3,1 na pięciostopniowej skali. Różnice pomiędzy powiatami były niewielkie – od 3,0 w powiatach chrzanowskim i oświęcimskim do 3,2 w powiecie olkuskim. Większe zróżnicowanie wystąpiło pomiędzy branżami. Najwyższą ocenę odnotowano w przemyśle i produkcji – 3,3, a następnie w handlu, transporcie, gastronomii oraz informacji i komunikacji – 3,2. Najniżej przygotowanie pracowników oceniły firmy budowlane – 2,6.

P3. Jak oceniacie Państwo przygotowanie pracowników Państwa przedsiębiorstwa w zakresie kompetencji związanych z technologiami związanymi z zieloną energią i transformacją energetyczną?

Wykres 9. Kompetencje pracowników w zakresie zielonej energii i transformacji energetycznej – średnia ocen[2]

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Ocena kompetencji rosła wraz z wielkością przedsiębiorstwa, choć zależność nie była całkowicie liniowa. W mikrofirmach średnia wyniosła 3,1, w małych podmiotach 3,2, w średnich 3,6, a w dużych 3,4. Wyższe wyniki większych przedsiębiorstw mogą wynikać z łatwiejszego dostępu do

[2] Ocena była dokonana na skali do 1 – zdecydowanie negatywnie do 5 – zdecydowanie pozytywnie.

specjalistów, doradztwa i wewnętrznych zasobów szkoleniowych. Ogólny wynik na poziomie 3,1 nie wskazuje jednak na wysoki stopień przygotowania kadr. Szczególnego wsparcia mogą wymagać przedsiębiorstwa budowlane, w których technologie energetyczne mają duże znaczenie, ale deklarowany poziom kompetencji był najniższy.

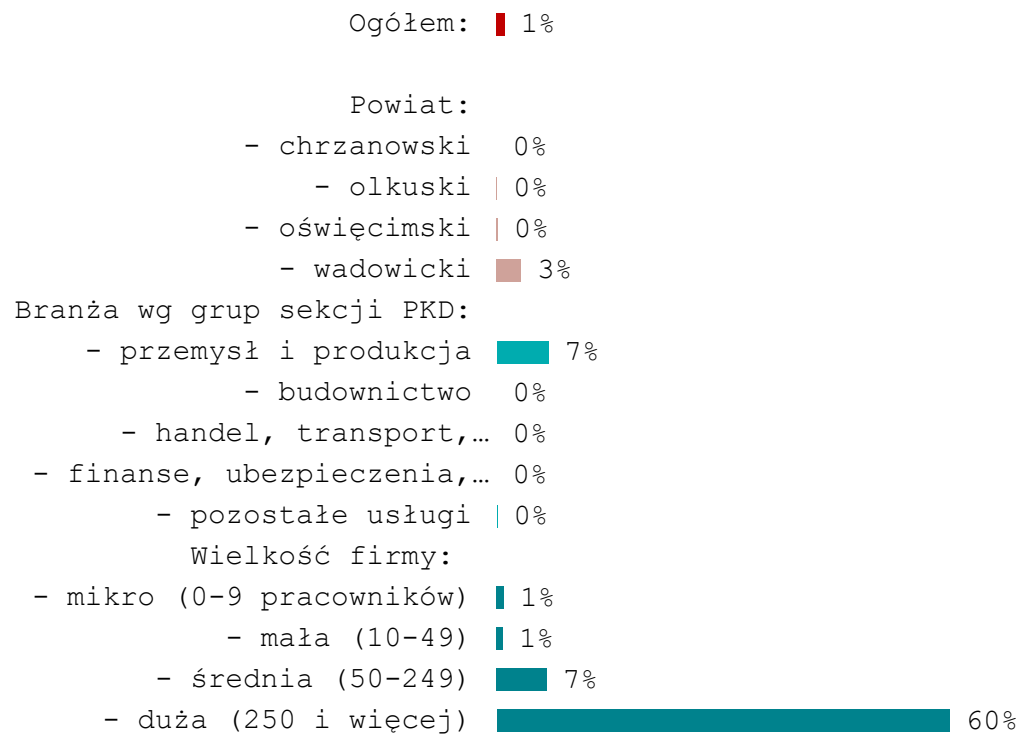
Rozkład odpowiedzi nie wskazuje na polaryzację, ponieważ ponad połowa firm (53,4%) oceniła przygotowanie pracowników neutralnie, a udziały ocen raczej pozytywnych i raczej negatywnych były zbliżone (17,2% wobec 14,7%). Oceny skrajne występowały marginalnie: zdecydowanie pozytywną wskazało 2,7%, a zdecydowanie negatywną 0,9% przedsiębiorstw. Dla 11,1% pytanie nie miało zastosowania, ponieważ firmy te nie zatrudniały pracowników.

Dotychczasowe szkolenia dotyczące transformacji energetycznej

Transformacja energetyczna nie została dotychczas włączona do standardowej polityki szkoleniowej większości przedsiębiorstw. Szkolenia pracowników dotyczące transformacji energetycznej należały do rzadkości. W ciągu dwóch lat przeprowadziło je lub nadal prowadziło tylko 1% przedsiębiorstw. W podziale terytorialnym odpowiedzi twierdzące wystąpiły wyłącznie w powiecie wadowickim – 3%. Branżowo szkolenia odnotowano jedynie w przemyśle i produkcji – 7%. W pozostałych grupach działalności ich udział wynosił 0%.

P4A. Czy w ciągu ostatnich dwóch lat przedsiębiorstwo przeprowadziło lub obecnie prowadzi szkolenia pracowników dotyczące transformacji energetycznej?

Wykres 10. Dotychczasowe szkolenia dotyczące transformacji energetycznej – odpowiedzi twierdzące

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Największe różnice były widoczne pomiędzy przedsiębiorstwami różnej wielkości. Szkolenia realizowało po 1% mikro- i małych firm oraz 7% przedsiębiorstw średnich. Wśród dużych podmiotów udział ten wyniósł 60%, jednak ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy wynik należy traktować ostrożnie.

Rozbieżność między przeciętną samooceną kompetencji pracowników a niemal całkowitym brakiem szkoleń może oznaczać, że deklarowana wiedza pochodzi przede wszystkim z doświadczenia zawodowego, samokształcenia lub współpracy z zewnętrznymi wykonawcami. Brak systematycznego rozwoju kompetencji może utrudniać samodzielne planowanie inwestycji, ocenę ofert technologicznych oraz prawidłową eksploatację wdrożonych rozwiązań.

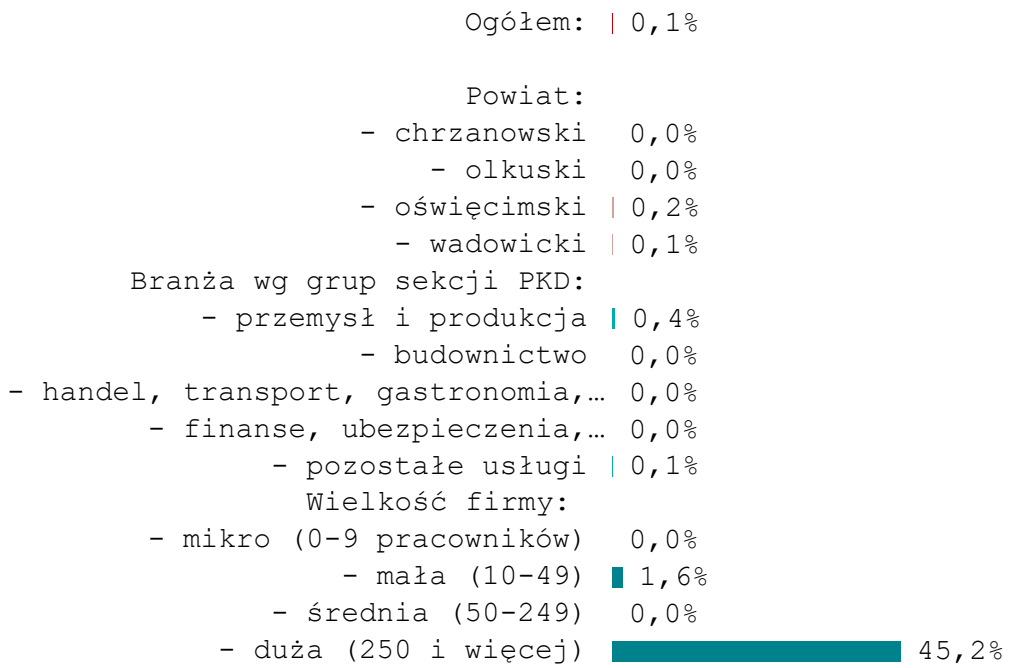
Plany szkoleniowe przedsiębiorstw dotyczących transformacji energetycznej

Przedsiębiorstwa zasadniczo nie planowały szkoleń dotyczących transformacji energetycznej w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Wartość ogólna wyniosła 0,1%. Najwyższy odsetek firm odnotowano dla powiatu oświęcimskiego 0,2% oraz wadowickiego 0,1%. W podziale według wielkości firmy szkolenia planowało 1,6% małych przedsiębiorstw i 45,2% dużych podmiotów. Mikro- i średnie firmy nie deklarowały takich planów.

Brak planów szkoleniowych wskazuje, że luka kompetencyjna nie będzie w najbliższym czasie ograniczana z inicjatywy samych przedsiębiorstw. Dotyczy to również branż, w których transformacja energetyczna może bezpośrednio wpływać na koszty i technologie produkcji. Aktywność deklarowana przez część dużych firm potwierdza, że systematyczny rozwój kompetencji jest podejmowany głównie przez podmioty posiadające odpowiednie zasoby organizacyjne. Wyniki uzasadniają rozwój zewnętrznej oferty krótkich, praktycznych i częściowo finansowanych szkoleń, dostosowanych przede wszystkim do potrzeb mikro- i małych przedsiębiorstw.

P4B. Czy przedsiębiorstwo planuje takie szkolenia w ciągu najbliższych 12 miesięcy?

Wykres 11. Plany szkoleniowe przedsiębiorstw dotyczących transformacji energetycznej – odpowiedzi twierdzące

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Efekty działań związanych z transformacją energetyczną

Przedsiębiorstwa pozytywnie oceniały dotychczasowe efekty podejmowanych działań związanych z transformacją energetyczną. Najwyżej oceniono ich wpływ na koszty prowadzenia działalności – średnio 4,0 – oraz wpływ firmy na środowisko – 3,9. Korzyści dotyczące sprawności i organizacji funkcjonowania przedsiębiorstwa oraz jego konkurencyjności oceniono nieco niżej, ale nadal pozytywnie – po 3,5.

Wyniki pokazują, że transformacja energetyczna przynosi firmom przede wszystkim bezpośrednie korzyści ekonomiczne i środowiskowe. Pozytywny wpływ na koszty może stanowić najważniejszy argument zachęcający kolejne przedsiębiorstwa do podejmowania inwestycji. Nieco niższe oceny efektów organizacyjnych i konkurencyjnych wskazują, że korzyści strategiczne ujawniają się wolniej lub są trudniejsze do bezpośredniego powiązania z pojedynczymi działaniami. Ogólnie pozytywne doświadczenia firm, które podjęły działania, mogą być wykorzystywane w komunikacji publicznej jako praktyczne przykłady opłacalności transformacji.

P5. Jak ocenia Pan/Pani dotychczasowy wpływ zrealizowanych lub obecnie realizowanych działań związanych z transformacją energetyczną na następujące obszary?

Wykres 12. Efekty działań związanych z transformacją energetyczną – średnia ocen[3]

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Rozkłady odpowiedzi wskazują na wyraźną przewagę ocen pozytywnych. W przypadku kosztów prowadzenia działalności ocenę zdecydowanie pozytywną wskazało 19,9% firm, a zdecydowanie negatywną jedynie 1,1%. W pozostałych obszarach nie odnotowano żadnych ocen negatywnych. Oceny zdecydowanie pozytywne stanowiły 12,2% w odniesieniu do wpływu firmy na środowisko, 8,5% w przypadku sprawności i organizacji funkcjonowania oraz 4,4% dla konkurencyjności, przy czym w dwóch ostatnich obszarach dominowały odpowiedzi neutralne.

[3] Ocena była dokonana na skali do 1 – zdecydowanie negatywnie do 5 – zdecydowanie pozytywnie.

Motywy inwestycji w transformację energetyczną

Najważniejszym motywem inwestycji związanych z transformacją energetyczną była redukcja kosztów, wskazana przez 47% przedsiębiorstw. Znacznie rzadziej wymieniano dbałość o środowisko – 20%, chęć wdrażania nowych rozwiązań – 16% oraz zwiększenie niezależności energetycznej i ograniczenie ryzyka wzrostu cen energii – 14%. Zwiększenie konkurencyjności firmy wskazało 9% badanych, natomiast możliwość uzyskania dotacji lub innego finansowania – 6%. Marginalne znaczenie miały zmiany prawne i obowiązki regulacyjne oraz wymagania kontrahentów lub łańcucha dostaw – po 2%, a także oczekiwania klientów i motywacje wizerunkowe – po 1%. Dodatkowym impulsem była konieczność wymiany zużytych urządzeń.

P6. Co powoduje, że Państwo planują lub realizują inwestycje związane z transformacją energetyczną?

Wykres 13. Motywy inwestycji w transformację energetyczną

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Transformacja energetyczna jest postrzegana przede wszystkim jako sposób ograniczania bieżących kosztów, a nie jako odpowiedź na regulacje lub presję rynkową. Ważne są również bezpieczeństwo energetyczne i możliwość unowocześnienia przedsiębiorstwa, jednak ich znaczenie pozostaje wyraźnie mniejsze niż bezpośrednich oszczędności. Niewielki udział

wskazań dotyczących dotacji oznacza, że wsparcie publiczne nie jest samo w sobie głównym celem inwestycji, lecz może ułatwiać realizację przedsięwzięć uznanych wcześniej za ekonomicznie uzasadnione. Ewentualna komunikacja kierowana do przedsiębiorców powinna zatem akcentować przewidywane oszczędności, okres zwrotu oraz ograniczenie ryzyka wzrostu cen energii.

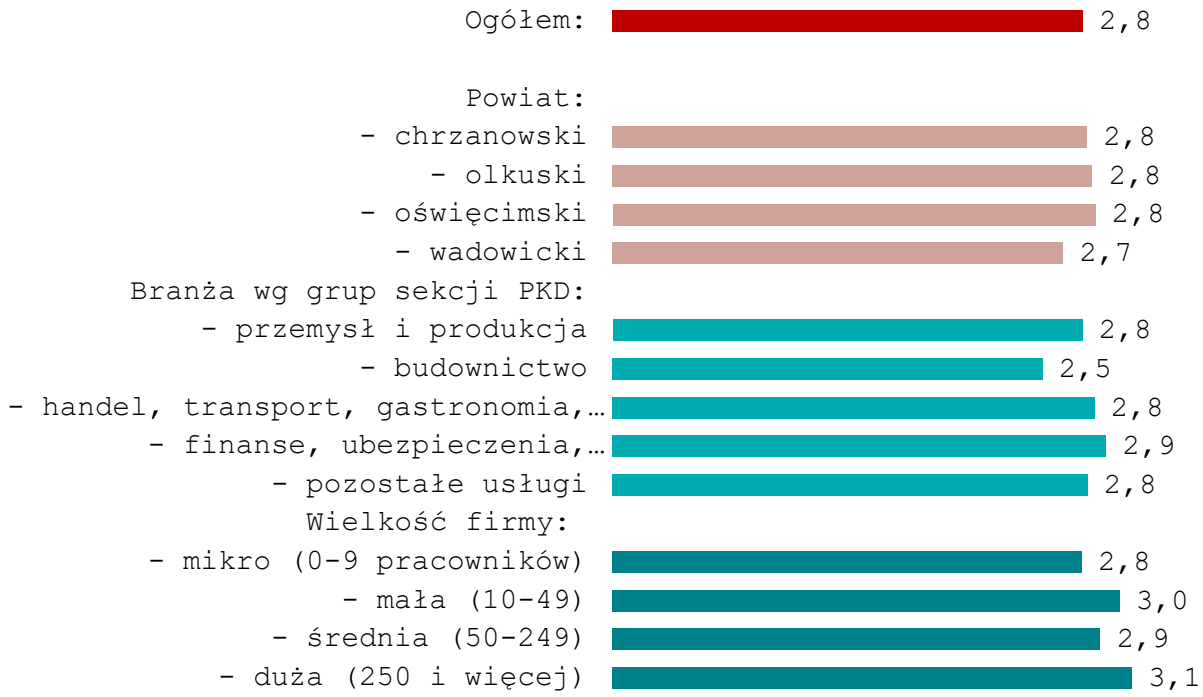
Wpływ polityki klimatycznej na sytuację finansową przedsiębiorstw

Wpływ polityki klimatycznej na sytuację finansową przedsiębiorstw oceniono nieznacznie negatywnie. Średnia dla całej próby wyniosła 2,8 na pięciostopniowej skali, której środek oznaczał ocenę neutralną. Wyniki w powiatach były niemal identyczne – po 2,8 w powiatach chrzanowskim, olkuskim i oświęcimskim oraz 2,7 w wadowickim.

Nieco większe różnice wystąpiły pomiędzy branżami i przedsiębiorstwami różnej wielkości. Najbardziej negatywny wpływ polityki klimatycznej odczuwało budownictwo – średnia 2,5. W pozostałych branżach wyniki wynosiły od 2,8 do 2,9. Mikroprzedsiębiorstwa uzyskały średnią 2,8, firmy średnie 2,9, małe 3,0, a duże 3,1.

P7. Jak ocenia Pan/Pani wpływ polityki klimatycznej, np. regulacji dotyczących emisji, energii i środowiska, na sytuację finansową przedsiębiorstwa?

Wykres 14. Wpływ polityki klimatycznej na sytuację finansową przedsiębiorstw – średnia ocen[4]

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Wyniki wskazują, że polityka klimatyczna jest częściej postrzegana jako umiarkowane obciążenie niż jako źródło korzyści finansowych. Szczególnie krytyczne oceny firm budowlanych mogą wynikać z rosnących wymagań technicznych, kosztów materiałów i konieczności dostosowywania procesów. Nieco lepsze oceny większych przedsiębiorstw mogą być związane z

[4] Ocena była dokonana na skali do 1 – zdecydowanie negatywnie do 5 – zdecydowanie pozytywnie.

ich większą zdolnością do planowania inwestycji, korzystania ze wsparcia i dostosowywania się do regulacji.

Rozkład odpowiedzi nie wskazuje na silną polaryzację. Ponad połowa firm (57,6%) oceniła wpływ polityki klimatycznej neutralnie, a 16,3% nie potrafiło go określić. Oceny skrajne były rzadkie, jednak odpowiedź „zdecydowanie negatywnie” wskazywano znacznie częściej niż „zdecydowanie pozytywnie” (4,1% wobec 0,7%). Łącznie oceny negatywne stanowiły 20,6%, a pozytywne 5,2%.

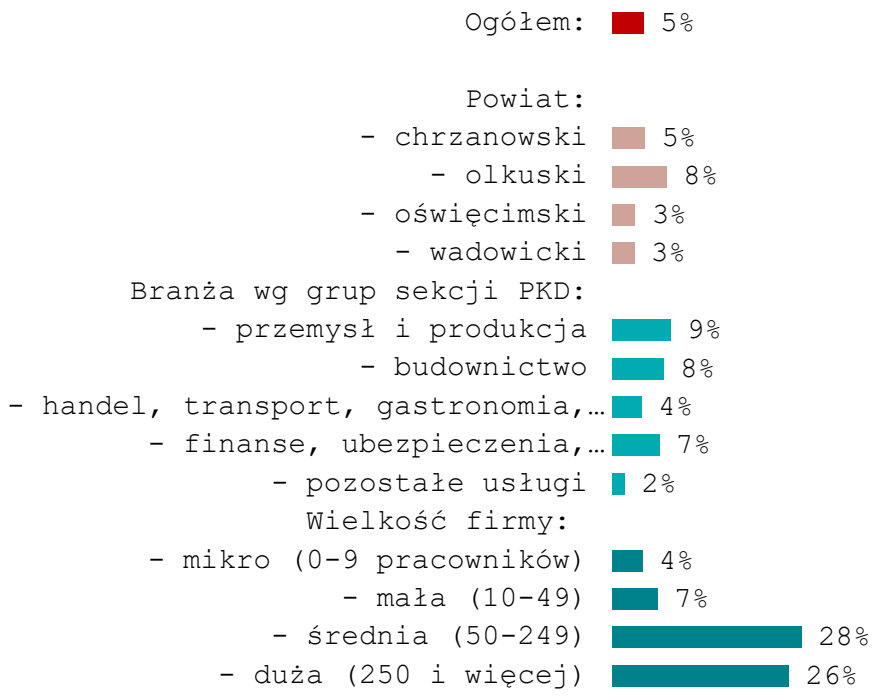
Wpływ sprawiedliwej transformacji na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Proces sprawiedliwej transformacji miał dotychczas zauważalny wpływ na funkcjonowanie jedynie 5% przedsiębiorstw. Najczęściej deklarowały go firmy z powiatu olkuskiego – 8%, a następnie chrzanowskiego – 5%. W powiatach oświęcimskim i wadowickim udział odpowiedzi twierdzących wynosił po 3%.

Wpływ transformacji częściej dostrzegały przedsiębiorstwa przemysłowe i produkcyjne – 9% oraz budowlane – 8%. W finansach, ubezpieczeniach i obsłudze nieruchomości odsetek ten wyniósł 7%, w handlu, transporcie, gastronomii oraz informacji i komunikacji – 4%, a w pozostałych usługach – 2%. Wyraźne zróżnicowanie wystąpiło także według wielkości firmy. Wpływ transformacji zauważyło 4% mikroprzedsiębiorstw, 7% małych firm, 28% średnich i 26% dużych podmiotów.

P8. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy proces sprawiedliwej transformacji miał zauważalny wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstwa?

Wykres 15. Wpływ sprawiedliwej transformacji na funkcjonowanie przedsiębiorstw – odpowiedzi twierdzące

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Dla większości przedsiębiorstw sprawiedliwa transformacja pozostaje procesem słabo odczuwalnym lub nie jest jeszcze bezpośrednio kojarzona ze zmianami zachodzącymi w firmie.

Jej wpływ jest wyraźniej widoczny w większych przedsiębiorstwach oraz branżach bardziej zależnych od energii, technologii i regulacji środowiskowych. Niski wynik ogólny może również oznaczać, że firmy dostrzegają wzrost kosztów energii lub nowe obowiązki, ale nie wiążą ich bezpośrednio z pojęciem sprawiedliwej transformacji. Wskazuje to na potrzebę bardziej konkretnej komunikacji, pokazującej praktyczne znaczenie procesu dla poszczególnych typów przedsiębiorstw.

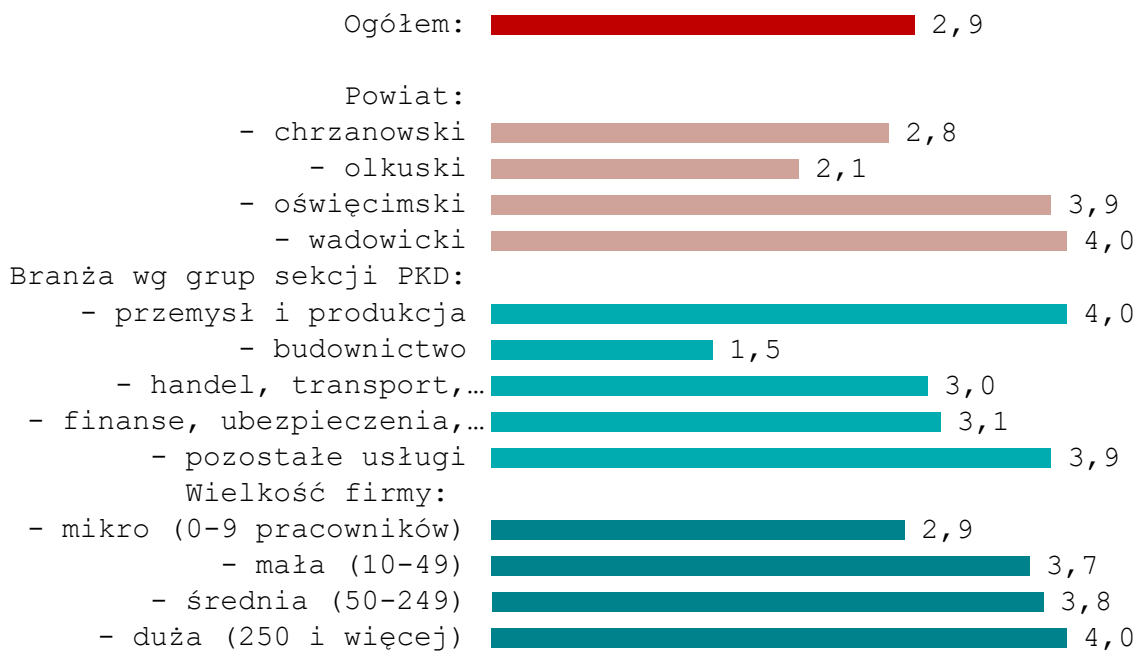
Kierunek wpływu sprawiedliwej transformacji

Wśród 24 przedsiębiorstw, które zauważyły wpływ sprawiedliwej transformacji, jego ogólny kierunek oceniono jako neutralny lub nieznacznie negatywny. Średnia wyniosła 2,9 na skali od 1 – zdecydowanie negatywny wpływ, do 5 – zdecydowanie pozytywny wpływ. Ze względu na bardzo małą liczebność tej grupy wyniki w podziale na powiaty, branże i wielkość przedsiębiorstwa należy traktować wyłącznie jako orientacyjne.

Oceny wskazują na silne zróżnicowanie doświadczeń przedsiębiorstw. Relatywnie pozytywny wpływ deklarowały firmy z powiatów wadowickiego – 4,0 i oświęcimskiego – 3,9, natomiast negatywny z olkuskiego – 2,1. Branżowo najwyższe wyniki uzyskały przemysł i produkcja – 4,0 oraz pozostałe usługi – 3,9, a najniższy budownictwo – 1,5. Oceny rosły również wraz z wielkością firmy: od 2,9 w mikroprzedsiębiorstwach do 4,0 w dużych podmiotach.

P8A. Jaki był ogólny kierunek tego wpływu?

Wykres 16. Kierunek wpływu sprawiedliwej transformacji – średnia ocen[5]

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=24).

Uzyskane wyniki sugerują, że sprawiedliwa transformacja może generować zarówno korzyści, jak i koszty, zależnie od profilu przedsiębiorstwa. Większe firmy mogą lepiej wykorzystywać nowe możliwości inwestycyjne i finansowe, podczas gdy część mniejszych podmiotów oraz firm budowlanych może odczuwać przede wszystkim wzrost kosztów i wymagań. Ze względu na

[5] Ocena była dokonana na skali do 1 – zdecydowanie negatywnie do 5 – zdecydowanie pozytywnie.

niewielką liczebność (odpowiedź twierdząca na poprzednie pytanie) wyników nie można jednak na tej podstawie formułować wniosków odnoszących się do całej populacji przedsiębiorstw.

Rozkład odpowiedzi wskazuje na wyraźne zróżnicowanie ocen. Wpływ raczej pozytywny zadeklarowało 55,0% firm, natomiast łącznie oceny negatywne stanowiły 37,3%. Widoczna jest asymetria wartości skrajnych. Zdecydowanie negatywny wpływ wskazało 22,9% przedsiębiorstw, podczas gdy ocena zdecydowanie pozytywna nie wystąpiła.

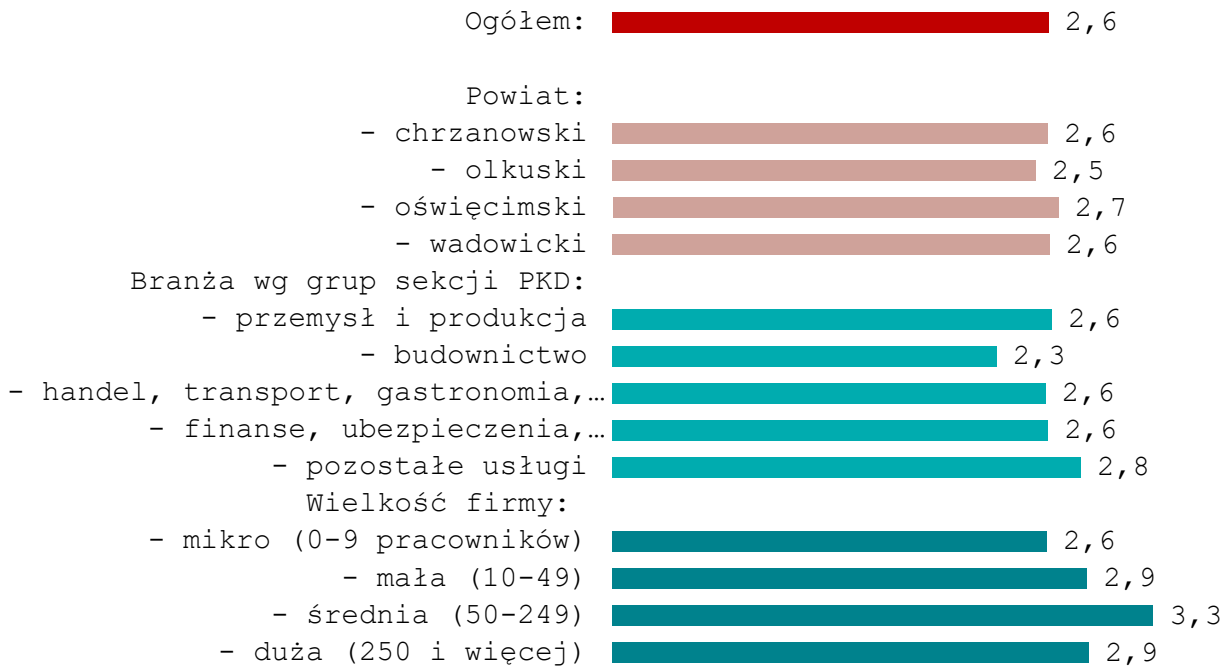
Transformacja energetyczna jako szansa lub zagrożenie

Przedsiębiorstwa postrzegały transformację energetyczną nieco częściej jako zagrożenie niż jako szansę. Średnia dla całej próby wyniosła 2,6 na skali od 1 – zdecydowanie zagrożenie, do 5 – zdecydowanie szansa. Wyniki powiatowe były bardzo zbliżone i mieściły się w przedziale od 2,5 w powiecie olkuskim do 2,7 w powiecie oświęcimskim.

Najbardziej sceptyczne były przedsiębiorstwa budowlane, w których średnia wyniosła 2,3. W przemyśle, handlu, transporcie, gastronomii, informacji i komunikacji oraz finansach wynik wyniósł 2,6, a w pozostałych usługach – 2,8. Mikrofirmy oceniły transformację średnio na 2,6, małe i duże przedsiębiorstwa na 2,9, natomiast średnie firmy na 3,3.

P9. Czy transformację energetyczną postrzega Pan/Pani dla działalności przedsiębiorstwa przede wszystkim jako szansę czy jako zagrożenie?

Wykres 17. Transformacja energetyczna jako szansa lub zagrożenie – średnia ocen[6]

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Wyniki pokazują przewagę ostrożności i obaw nad przekonaniem o rozwojowym potencjale transformacji energetycznej. Jest to spójne z lekko negatywną oceną finansowych skutków polityki klimatycznej oraz dominacją redukcji kosztów wśród motywów inwestowania. Jedynie przedsiębiorstwa średnie postrzegały transformację nieco częściej jako szansę, co może wynikać

[6] Ocena była dokonana na skali do 1 – zdecydowanie zagrożenie do 5 – zdecydowanie szansa.

z połączenia większych zasobów inwestycyjnych z większą elastycznością niż w dużych organizacjach. Budowanie bardziej pozytywnego nastawienia wymaga pokazywania konkretnych przykładów opłacalnych wdrożeń i ograniczania ryzyka finansowego inwestycji.

Rozkład odpowiedzi nie wskazuje polaryzacji wyników. Najwięcej firm postrzegało transformację w podobnym stopniu jako szansę i zagrożenie (38,5%), a niemal taki sam odsetek widział w niej przede wszystkim zagrożenie (39,3%). Oceny skrajne były rzadkie, jednak transformację zdecydowanie jako zagrożenie postrzegało 4,4% firm, a zdecydowanie jako szansę 1,0%.

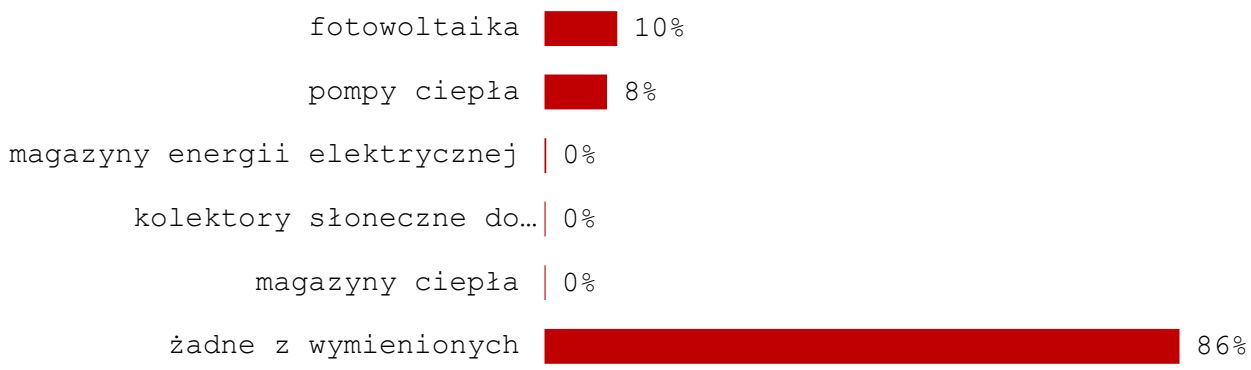
Wdrożone rozwiązania w zakresie OZE

Wyniki potwierdzają, że inwestycje w OZE nie stały się jeszcze standardowym elementem funkcjonowania firm w Małopolsce Zachodniej. Zdecydowana większość przedsiębiorstw nie wdrożyła dotychczas żadnego z wymienionych rozwiązań OZE. Brak takich rozwiązań zadeklarowało 86% firm. Najczęściej wykorzystywana była fotowoltaika – 10% oraz pompy ciepła – 8%. Magazyny energii elektrycznej, kolektory słoneczne i magazyny ciepła uzyskały wyniki bliskie 0%. Wśród innych odpowiedzi pojawiły się termomodernizacja oraz kompensacja mocy biernej.

Wykorzystanie OZE koncentruje się na najbardziej rozpowszechnionych i dostępnych technologiach. Fotowoltaika i pompy ciepła są rozwiązaniami dobrze rozpoznawalnymi, możliwymi do zastosowania także przez mniejsze podmioty i bezpośrednio powiązanymi z ograniczaniem kosztów energii. Brak bardziej zaawansowanych technologii wskazuje natomiast na początkowy etap transformacji energetycznej większości przedsiębiorstw.

P10A. Które z następujących rozwiązań przedsiębiorstwo już wdrożyło?

Wykres 18. Wdrożone rozwiązania w zakresie OZE

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Wśród innych wdrożonych rozwiązań respondenci wskazywali termomodernizację budynków oraz zastosowanie kompensatora mocy biernej. Nie są to rozwiązania OZE w ścisłym znaczeniu, lecz działania służące poprawie efektywności energetycznej i ograniczeniu kosztów energii. Ich wskazanie pokazuje, że część przedsiębiorców szeroko interpretuje działania związane z transformacją energetyczną.

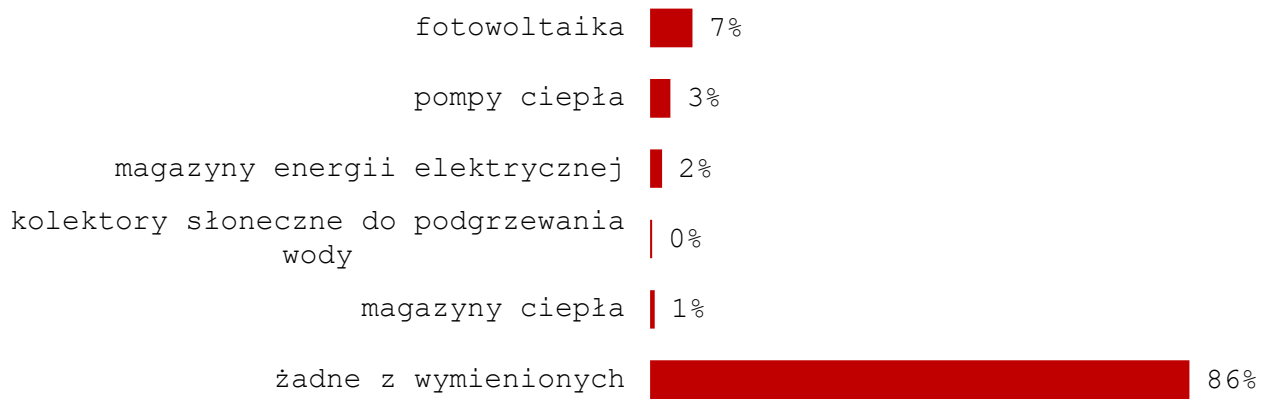
Plany wdrażania i rozwoju rozwiązań OZE

Plany inwestycyjne przedsiębiorstw nie wskazują na znaczące przyspieszenie wdrażania OZE w najbliższych dwóch latach. Żadnego z wymienionych rozwiązań nie planowało wdrożyć lub rozbudować 86% firm. Fotowoltaiką zainteresowanych było 7% przedsiębiorstw, pompami ciepła – 3%, magazynami energii elektrycznej – 2%, a magazynami ciepła – 1%. Kolektory słoneczne uzyskały wynik bliski 0%. Dodatkowo wskazywano samochody elektryczne, kogenerację i „banki energii".

Fotowoltaika pozostaje głównym kierunkiem przyszłych inwestycji, jednak skala deklarowanych planów jest niewielka. Zainteresowanie magazynowaniem energii pojawia się częściej niż w przypadku dotychczasowych wdrożeń, co może świadczyć o stopniowym dostrzeganiu potrzeby zwiększenia autokonsumpcji i niezależności energetycznej. Ogólny brak wzrostu udziału firm zainteresowanych inwestycjami wskazuje jednak, że bez atrakcyjnego finansowania, doradztwa technicznego i ograniczenia niepewności regulacyjnej rozwój OZE w sektorze przedsiębiorstw może pozostać powolny.

P10B. Które z tych rozwiązań przedsiębiorstwo planuje wdrożyć lub rozbudować w ciągu najbliższych dwóch lat?

Wykres 19. Plany wdrażania i rozwoju rozwiązań OZE – odpowiedzi twierdzące

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Wśród innych planowanych rozwiązań wskazywano samochody elektryczne, magazyny ciepła, kogenerację oraz tzw. banki energii. Żadne z nich nie jest samo w sobie źródłem OZE: samochód elektryczny należy do niskoemisyjnego transportu, magazyny i banki energii służą przechowywaniu lub rozliczaniu energii, natomiast kogeneracja może wykorzystywać zarówno paliwa odnawialne, jak i kopalne. Odpowiedzi te pokazują, że przedsiębiorcy ujmują OZE szeroko, włączając technologie wspierające wykorzystanie i integrację energii odnawialnej.

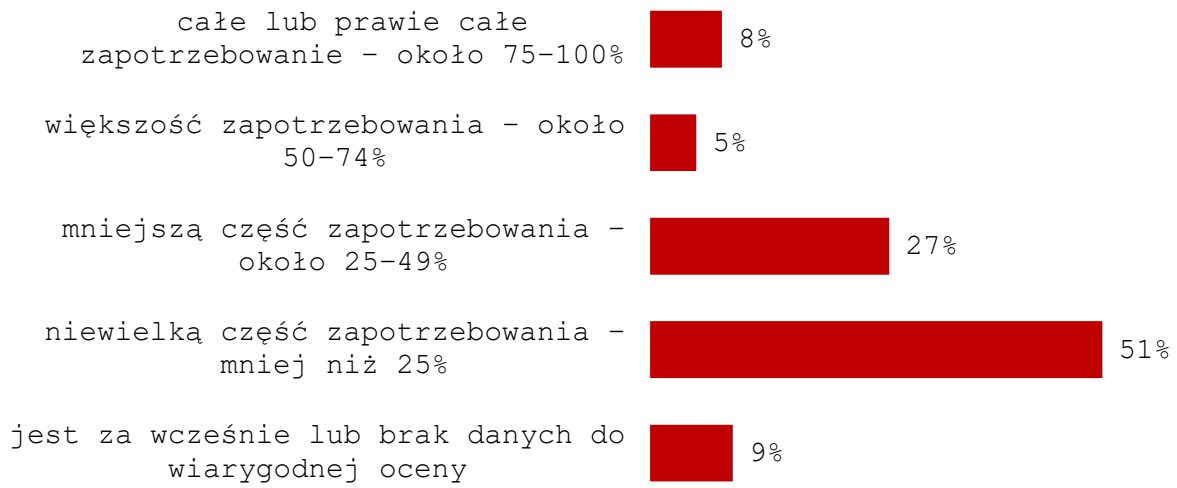
Udział OZE w pokryciu zapotrzebowania na energię

W przedsiębiorstwach korzystających z OZE wdrożone rozwiązania najczęściej pokrywały jedynie część zapotrzebowania na energię. U nieco ponad połowy firm – 51% – zapewniały mniej niż 25% potrzebnej energii, a w kolejnych 27% pokrywały od 25% do 49% zapotrzebowania. Większość zapotrzebowania, czyli od 50% do 74%, pokrywały u 5% przedsiębiorstw, natomiast udział wynoszący od 75% do 100% wskazało 8%. Pozostałe 9% uznało, że na ocenę jest jeszcze za wcześnie lub nie dysponowało odpowiednimi danymi.

Dla większości przedsiębiorstw OZE stanowi uzupełniające, a nie podstawowe źródło energii. Łącznie w 78% firm rozwiązania te pokrywały mniej niż połowę zapotrzebowania, podczas gdy udział wynoszący co najmniej 50% osiągnęło 13%. Pokazuje to, że wdrożone instalacje są zazwyczaj relatywnie niewielkie w stosunku do potrzeb energetycznych przedsiębiorstw. Jedynie ograniczona grupa firm zbliżyła się do wysokiego poziomu samowystarczalności energetycznej. Dalsze zwiększanie udziału OZE może wymagać rozbudowy instalacji, wdrażania magazynów energii oraz lepszego dopasowania zużycia do profilu produkcji energii.

P11. Jaką część całkowitego zapotrzebowania przedsiębiorstwa na energię pokrywają obecnie wdrożone rozwiązania OZE?

Wykres 20. Udział OZE w pokryciu zapotrzebowania na energię

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=57).

Wdrożone rozwiązania w zakresie efektywności energetycznej

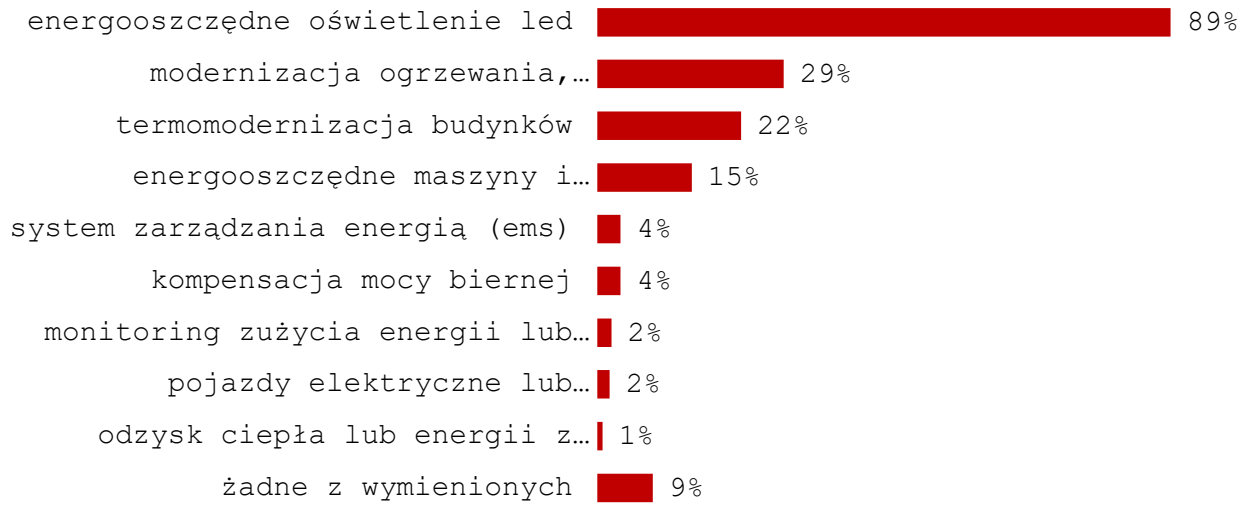
Działania na rzecz efektywności energetycznej były powszechne, ale koncentrowały się przede wszystkim na najprostszych rozwiązaniach. Energooszczędne oświetlenie LED wdrożyło 89% przedsiębiorstw. Modernizację ogrzewania, chłodzenia lub wentylacji przeprowadziło 29% firm, termomodernizację budynków – 22%, a zakup energooszczędnych maszyn i urządzeń – 15%. Żadnego z wymienionych rozwiązań nie wdrożyło 9% przedsiębiorstw.

Znacznie rzadziej stosowano rozwiązania wymagające systematycznego pomiaru i zarządzania energią. System zarządzania energią oraz kompensację mocy biernej wdrożyło po 4% firm, monitoring zużycia energii lub inteligentne liczniki – 2%, a odzysk ciepła lub energii z procesów – 1%. Pojazdy elektryczne lub niskoemisyjne wykorzystywało 2% badanych podmiotów.

Wyniki wskazują na szeroki, ale stosunkowo płytki zakres poprawy efektywności energetycznej. Firmy w pierwszej kolejności wybierają rozwiązania łatwe do wdrożenia, dobrze znane i niewymagające istotnych zmian organizacyjnych. Znacznie rzadziej podejmują inwestycje umożliwiające trwałą optymalizację zużycia energii, takie jak monitoring, systemy zarządzania czy odzysk energii z procesów. Ograniczony pomiar zużycia może utrudniać rozpoznanie dalszego potencjału oszczędności oraz ocenę efektów przeprowadzonych inwestycji.

P12. Które rozwiązania służące ograniczeniu zużycia energii lub poprawie efektywności energetycznej przedsiębiorstwo już wdrożyło?

Wykres 21. Wdrożone rozwiązania w zakresie efektywności energetycznej

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Plany rozwoju efektywności energetycznej

Jedynie 2% przedsiębiorstw planowało w ciągu dwóch lat wdrożyć nowe lub rozszerzyć istniejące rozwiązania w zakresie efektywności energetycznej. W podziale terytorialnym najwyższy odsetek odnotowano w powiecie olkuskim – 6%, a następnie oświęcimskim – 3%. W powiatach chrzanowskim i wadowickim nie odnotowano takich planów.

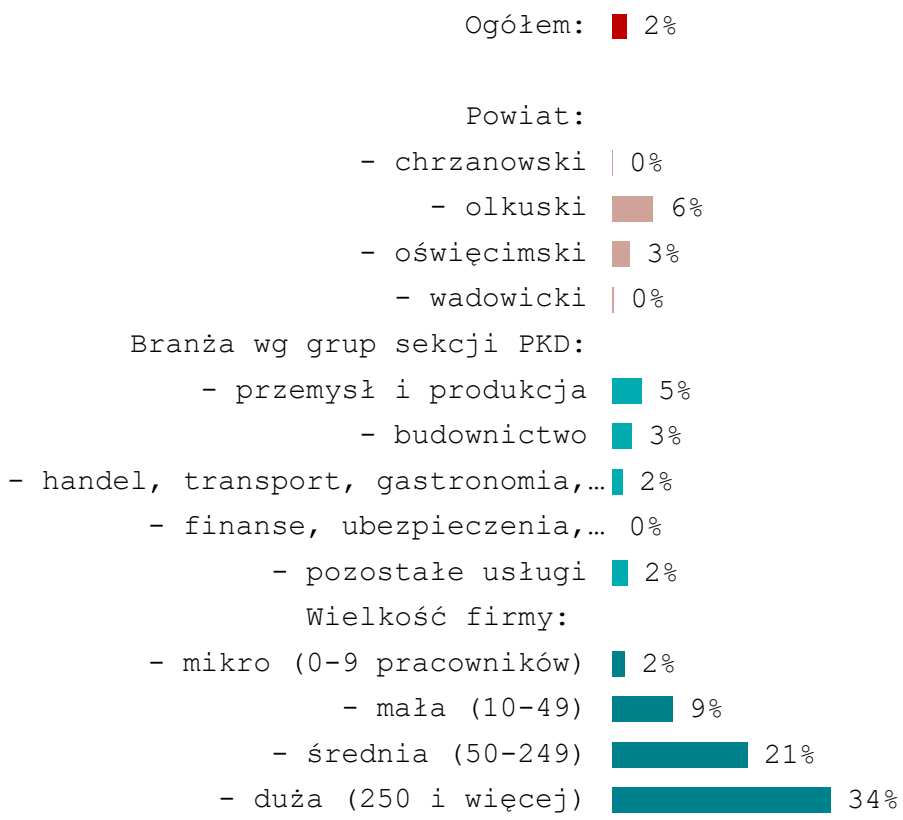
Plany inwestycyjne najczęściej deklarowały przedsiębiorstwa przemysłowe i produkcyjne – 5%. W budownictwie udział ten wyniósł 3%, w handlu, transporcie, gastronomii, informacji i komunikacji oraz w pozostałych usługach – po 2%, natomiast w finansach, ubezpieczeniach i obsłudze nieruchomości – 0%.

Gotowość do dalszych inwestycji wyraźnie rosła wraz z wielkością przedsiębiorstwa. Rozwój efektywności energetycznej planowało 2% mikrofirm, 9% małych, 21% średnich i 34% dużych podmiotów. Wyniki dla dużych przedsiębiorstw należy jednak traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność tej grupy.

Niski odsetek planowanych inwestycji oznacza, że dotychczasowe wdrożenia mogą mieć charakter jednorazowy i nie tworzyć ciągłego procesu poprawy efektywności energetycznej. Większość firm zakończyła działania na rozwiązaniach podstawowych, przede wszystkim wymianie oświetlenia. Bardziej systematyczne podejście występuje przede wszystkim w większych przedsiębiorstwach, które dysponują większym kapitałem i zapleczem organizacyjnym. Wsparcie dla mikro- i małych firm powinno pomagać w przechodzeniu od pojedynczych modernizacji do planowego zarządzania zużyciem energii.

P12B. Czy w ciągu najbliższych dwóch lat przedsiębiorstwo planuje wdrożyć nowe lub rozszerzyć istniejące rozwiązania w zakresie efektywności energetycznej?

Wykres 22. Plany rozwoju efektywności energetycznej – odpowiedzi twierdzące

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Najbardziej opłacalne inwestycje związane z transformacją energetyczną

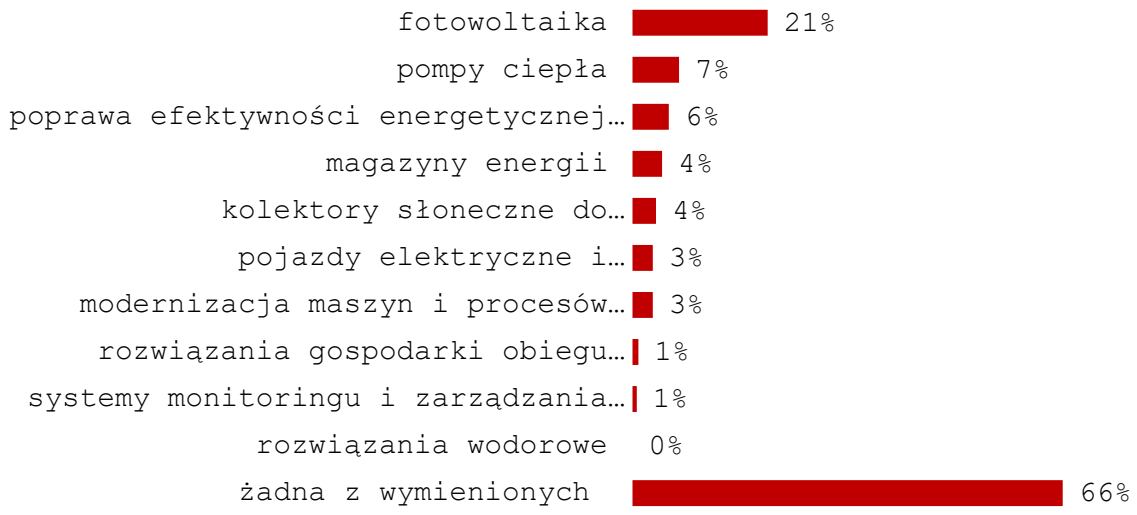
Dwie trzecie przedsiębiorstw – 66% – nie wskazało żadnej inwestycji związanej z transformacją energetyczną jako opłacalnej dla swojej działalności. Spośród konkretnych rozwiązań zdecydowanie najczęściej wymieniano fotowoltaikę – 21%. Pompy ciepła wskazało 7% firm, poprawę efektywności energetycznej – 6%, a magazyny energii i kolektory słoneczne – po 4%.

Pozostałe rozwiązania były postrzegane jako opłacalne przez niewielką część przedsiębiorstw. Pojazdy elektryczne wraz z infrastrukturą ładowania oraz modernizację maszyn i procesów technologicznych wskazało po 3% firm. Rozwiązania gospodarki obiegu zamkniętego oraz systemy monitoringu i zarządzania energią wybrało po 1%, natomiast technologie wodorowe uzyskały wynik bliski 0%.

Wyniki wskazują na ograniczoną wiedzę o możliwych korzyściach z inwestycji lub niewielkie przekonanie o ich dopasowaniu do potrzeb przedsiębiorstwa. Dominacja fotowoltaiki wynika prawdopodobnie z jej dużej rozpoznawalności, dostępności wykonawców i stosunkowo łatwego powiązania inwestycji z oszczędnościami. Znacznie trudniej firmom ocenić opłacalność bardziej złożonych rozwiązań, wymagających analizy profilu zużycia energii lub zmian technologicznych. Brak wskazania opłacalnej inwestycji przez 66% podmiotów nie musi zatem oznaczać rzeczywistego braku potencjału, lecz może również wynikać z braku audytu, informacji i wiarygodnych kalkulacji okresu zwrotu.

P13. Które inwestycje związane z transformacją energetyczną byłyby – na podstawie obecnej wiedzy – najbardziej opłacalne dla Państwa przedsiębiorstwa?

Wykres 23. Najbardziej opłacalne inwestycje związane z transformacją energetyczną

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Oczekiwane formy wsparcia transformacji energetycznej

Niemal połowa przedsiębiorstw – 48% – deklarowała, że nie potrzebuje żadnego wsparcia w procesie transformacji energetycznej. Jednocześnie najczęściej oczekiwaną formą pomocy były dotacje i inne instrumenty bezzwrotne, wskazane przez 45% firm. Rzetelnej informacji o dostępnych programach i możliwościach wsparcia potrzebowało 28% przedsiębiorstw, natomiast preferencyjnych pożyczek, kredytów lub gwarancji – 15%.

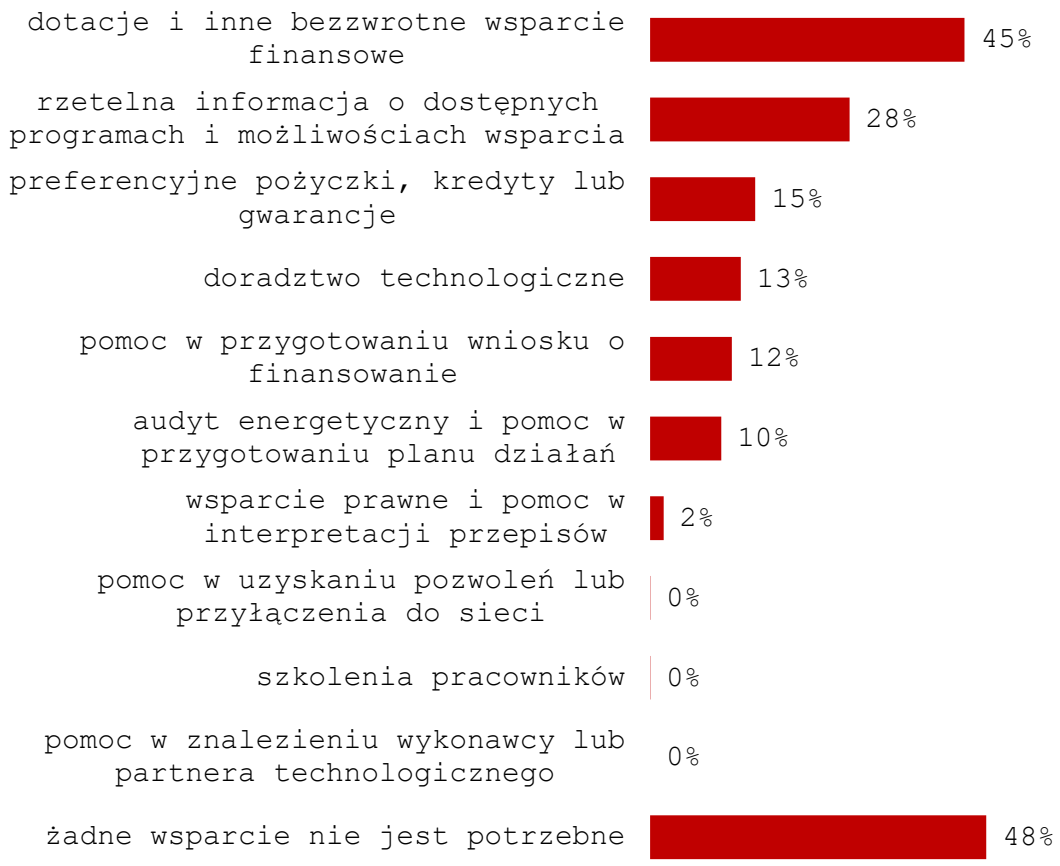
Istotne znaczenie miało również wsparcie pomagające przygotować i zaplanować inwestycję. Doradztwo technologiczne wskazało 13% firm, pomoc w opracowaniu wniosku o finansowanie – 12%, a audyt energetyczny i wsparcie w przygotowaniu planu działań – 10%. Wsparcia prawnego i pomocy w interpretacji przepisów oczekiwało 2% przedsiębiorstw. Pomoc w uzyskaniu pozwoleń lub przyłączeniu do sieci, szkolenia pracowników oraz wsparcie w znalezieniu wykonawcy uzyskały wyniki bliskie 0%.

Oczekiwania przedsiębiorstw koncentrują się na zmniejszeniu kosztu i ryzyka finansowego inwestycji. Sama dotacja może jednak nie być wystarczająca, ponieważ firmy potrzebują również przejrzystej informacji, pomocy w wyborze technologii i wsparcia przy przygotowywaniu dokumentacji. Uzasadnione byłoby zatem łączenie instrumentów finansowych z doradztwem, audytem i pomocą aplikacyjną. Takie kompleksowe wsparcie mogłoby być szczególnie istotne dla mikro- i małych przedsiębiorstw, które nie posiadają własnych specjalistów zajmujących się energią i inwestycjami.

Deklaracji braku potrzeby wsparcia nie należy utożsamiać wyłącznie z samodzielnością przedsiębiorstw. W świetle wcześniejszych wyników – 66% firm nie potrafiło wskazać opłacalnej inwestycji, a większość nie planowała nowych działań – część odpowiedzi może wynikać raczej z braku zainteresowania transformacją niż z posiadania wystarczających zasobów. Potwierdza to także pojedyncza wypowiedź otwarta kwestionująca sens transformacji energetycznej.

P14. Jakiego rodzaju wsparcia najbardziej potrzebuje Państwa przedsiębiorstwo, aby łatwiej przejść przez proces transformacji energetycznej?

Wykres 24. Oczekiwane formy wsparcia transformacji energetycznej

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Wśród innych odpowiedzi pojawił się postulat usprawnienia współpracy ze spółkami energetycznymi, obejmujący przyspieszenie procedur oraz zwiększenie przejrzystości odczytów zużycia energii. Odnotowano również jednostkową deklarację braku zainteresowania transformacją, wynikającą z przekonania o jej niecelowości. Wskazania te pokazują zarówno potrzebę ograniczenia barier proceduralnych i informacyjnych, jak i występowanie sceptycyzmu wymagającego jasnego komunikowania celów oraz korzyści transformacji.

Bariery transformacji energetycznej

Najczęściej wskazywaną barierą był brak dostrzeganej potrzeby biznesowej podejmowania działań związanych z transformacją energetyczną – odpowiedź tę wybrało 56% przedsiębiorstw. Niemal równie duże znaczenie miały wysokie koszty inwestycji, wskazane przez 52% firm. Kolejnym ograniczeniem był brak własności nieruchomości lub ograniczone możliwości modernizacji wynajmowanego obiektu – 28%. Brak czasu lub zasobów organizacyjnych wymieniło 21% przedsiębiorstw, a niepewny lub zbyt długi okres zwrotu – 20%.

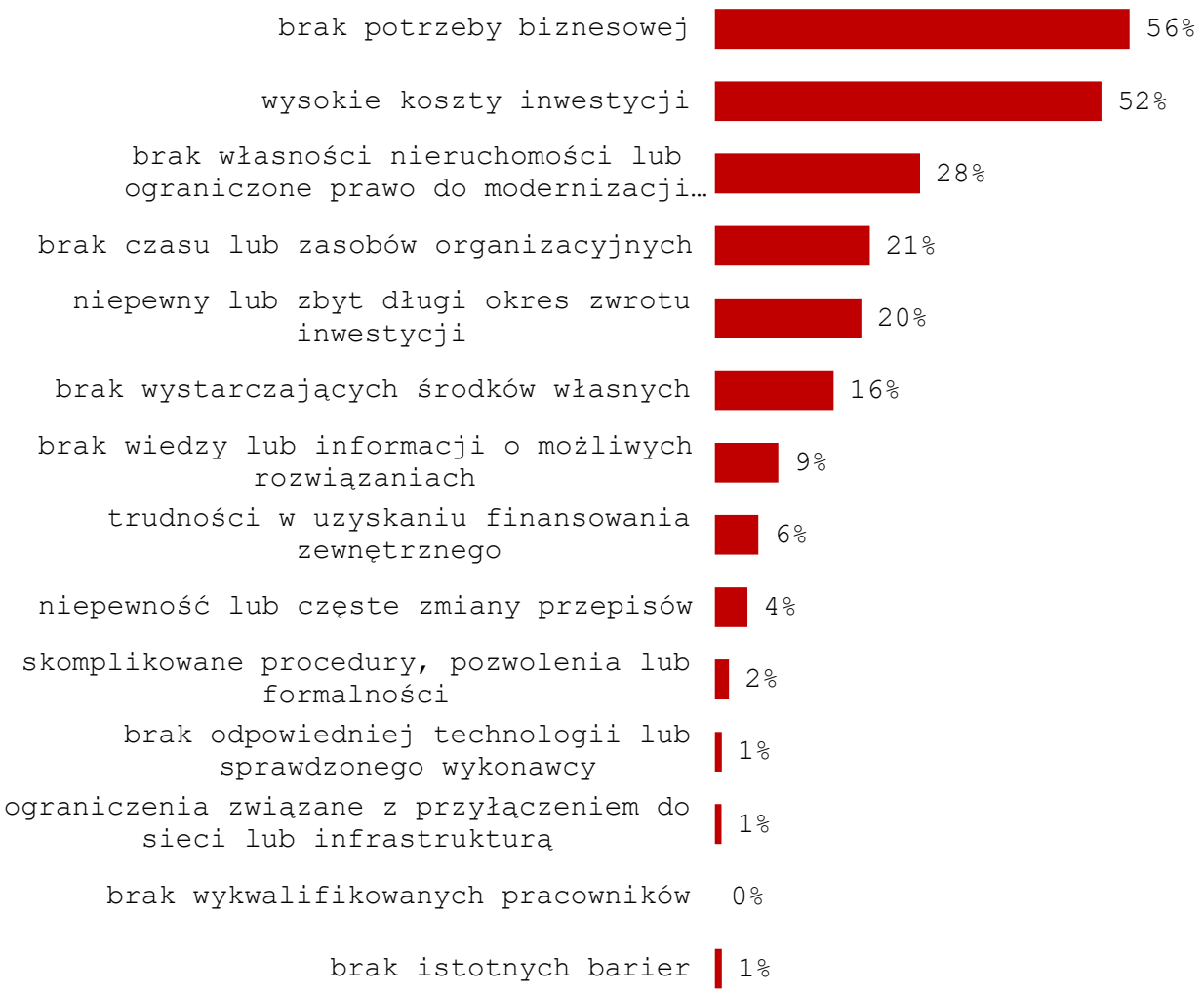
Bariery finansowe miały duże, ale nie dominujące znaczenie. Brak wystarczających środków własnych wskazało 16% firm, natomiast trudności w uzyskaniu finansowania zewnętrznego – 6%. Brak wiedzy o dostępnych rozwiązaniach zadeklarowało 9% przedsiębiorstw. Rzadziej wymieniano niepewność i częste zmiany przepisów – 4%, skomplikowane procedury – 2%, brak odpowiedniej technologii lub wykonawcy – 1% oraz ograniczenia związane z przyłączeniem do sieci – 1%. Braku wykwalifikowanych pracowników praktycznie nie postrzegano jako bariery.

Wyniki wskazują, że podstawowym problemem jest nie tyle brak możliwości podjęcia inwestycji, ile brak przekonania o ich biznesowym uzasadnieniu. Jest to spójne z wcześniejszymi wynikami: 66% firm nie potrafiło wskazać opłacalnej inwestycji, a 48% deklarowało brak potrzeby otrzymania wsparcia. Wysokie koszty, niepewny okres zwrotu i brak środków własnych dodatkowo wzmacniają ostrożność przedsiębiorstw. Samo udostępnienie finansowania może zatem nie wystarczyć – potrzebne są również audyty, kalkulacje opłacalności i przykłady pokazujące konkretne korzyści ekonomiczne.

Istotną barierą jest także ograniczone prawo firm do dysponowania użytkowanymi obiektami. Problem ten może szczególnie dotyczyć mikro- i małych przedsiębiorstw korzystających z wynajmowanych lokali. W takich przypadkach realizacja termomodernizacji lub instalacji OZE wymaga współpracy przedsiębiorcy z właścicielem nieruchomości. Instrumenty wsparcia powinny zatem uwzględniać również modele inwestycji realizowanych w wynajmowanych obiektach.

P15. Jakie są największe bariery utrudniające transformację energetyczną w Państwa przedsiębiorstwie?

Wykres 25. Bariery transformacji energetycznej

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Wśród pozostałych odpowiedzi wskazywano, że przedsiębiorstwa zrealizowały już wszystkie działania uznane za racjonalnie uzasadnione i możliwe do wykonania. Barierą okazywała się również specyfika starego budownictwa, ograniczająca możliwości modernizacji. Część respondentów nie dostrzegała natomiast związku między profilem swojej działalności a transformacją energetyczną ani zapotrzebowania na rozwiązania OZE. Oznacza to, że przeszkodą może być zarówno wyczerpanie dostępnych możliwości technicznych, jak i brak przekonania o znaczeniu transformacji dla działalności firmy.

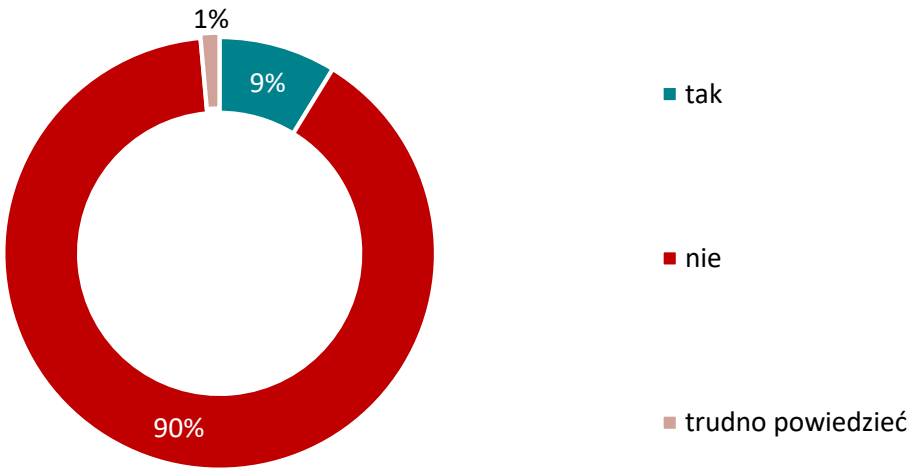
Dotychczasowe wykorzystanie środków publicznych

Ze środków publicznych przeznaczonych na działania związane z transformacją energetyczną korzystało dotychczas 9% przedsiębiorstw. Zdecydowana większość – 90% – nie korzystała z dotacji, preferencyjnych pożyczek ani innych instrumentów publicznych. Pozostały 1% respondentów nie potrafił jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie.

Wynik wskazuje na ograniczony zasięg dotychczasowego wsparcia publicznego w sektorze przedsiębiorstw Małopolski Zachodniej. Może to wynikać zarówno z niewielkiej liczby inwestycji, jak i z niedopasowania programów, braku informacji lub trudności związanych z przygotowaniem dokumentacji. Jest to istotne w zestawieniu z dużym zainteresowaniem bezzwrotnym wsparciem finansowym – dotacji oczekiwało 45% przedsiębiorstw. Oznacza to znaczną różnicę między zapotrzebowaniem deklarowanym przez firmy a dotychczasowym wykorzystaniem dostępnych instrumentów.

P16A. Czy przedsiębiorstwo kiedykolwiek korzystało ze środków publicznych na działania związane z transformacją energetyczną, np. z dotacji lub preferencyjnej pożyczki?

Wykres 26. Dotychczasowe wykorzystanie środków publicznych

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Plany korzystania ze środków publicznych

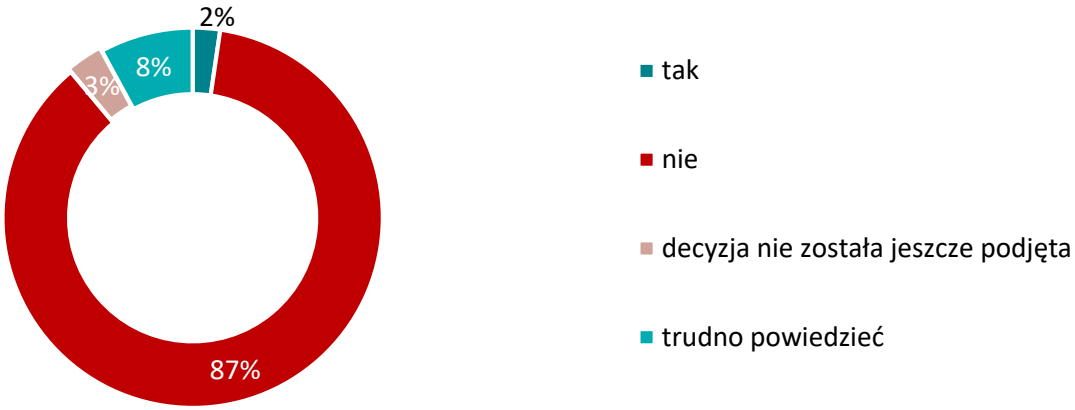
Jedynie 2% przedsiębiorstw planowało skorzystać ze środków publicznych na transformację energetyczną w ciągu najbliższych dwóch lat. Takich planów nie miało 87% firm. W przypadku 3% decyzja nie została jeszcze podjęta, natomiast 8% respondentów wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć". Łącznie 11% przedsiębiorstw pozostawało zatem niezdecydowanych lub nie potrafiło określić swoich planów.

Wyniki nie wskazują na możliwość znaczącego zwiększenia wykorzystania środków publicznych w najbliższym czasie. Odsetek firm planujących skorzystanie ze wsparcia był znacznie niższy niż udział przedsiębiorstw, które korzystały z niego w przeszłości. Może to wynikać z braku przygotowanych projektów inwestycyjnych, niewiedzy o planowanych naborach lub niewielkiej gotowości do podejmowania działań związanych z transformacją energetyczną.

Widoczna jest rozbieżność między oczekiwaniem dotacji a konkretnymi planami aplikowania o środki. Bezzwrotnego wsparcia oczekiwało 45% firm, lecz korzystanie ze środków publicznych planowało tylko 2%. Zainteresowanie dotacjami ma zatem w dużej mierze charakter warunkowy – przedsiębiorstwa chętnie skorzystałyby z finansowania, ale nie posiadają jeszcze konkretnych planów inwestycyjnych. Potrzebne jest wsparcie obejmujące nie tylko nabory, lecz także identyfikację inwestycji, przeprowadzenie audytu i przygotowanie przedsiębiorstwa do aplikowania.

P16B. Czy przedsiębiorstwo planuje korzystać z takich środków w ciągu najbliższych dwóch lat?

Wykres 27. Plany korzystania ze środków publicznych

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Znaczenie transformacji energetycznej dla konkurencyjności przedsiębiorstw

Przedsiębiorstwa przewidywały, że transformacja energetyczna będzie miała raczej małe znaczenie dla ich konkurencyjności w perspektywie pięciu lat. Średnia dla całej próby wyniosła 2,2 na skali od 1 – bardzo małe znaczenie, do 5 – bardzo duże znaczenie. Wyniki były niemal identyczne we wszystkich powiatach i mieściły się w przedziale od 2,1 do 2,2.

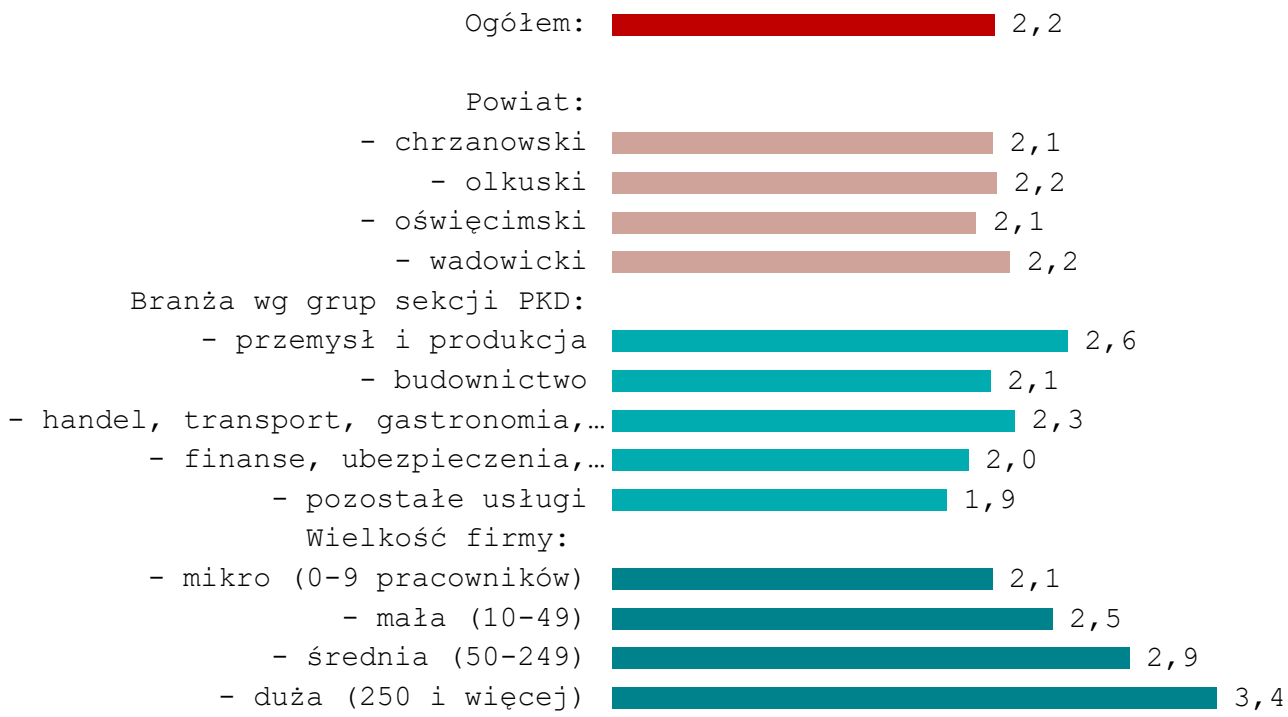
Największego znaczenia transformacji spodziewały się przedsiębiorstwa przemysłowe i produkcyjne – średnia 2,6. W handlu, transporcie, gastronomii oraz informacji i komunikacji średnia wyniosła 2,3, w budownictwie – 2,1, a w finansach, ubezpieczeniach i obsłudze nieruchomości – 2,0. Najniższy wynik odnotowano w pozostałych usługach – 1,9.

Ocena znaczenia transformacji wyraźnie rosła wraz z wielkością przedsiębiorstwa. W mikrofirmach średnia wyniosła 2,1, w małych przedsiębiorstwach – 2,5, w średnich – 2,9, a w dużych – 3,4. Duże podmioty jako jedyna grupa przewidywały zatem znaczenie transformacji przekraczające środek skali. Wynik dla tej grupy należy jednak interpretować ostrożnie ze względu na jej niewielką liczebność.

Transformacja energetyczna nie jest obecnie postrzegana przez większość firm jako istotny czynnik przyszłej przewagi konkurencyjnej. Dotyczy to szczególnie mikroprzedsiębiorstw i firm usługowych, które mogą uważać, że proces ten pozostaje poza głównym obszarem ich działalności. Większe i przemysłowe przedsiębiorstwa częściej dostrzegają jego znaczenie, prawdopodobnie ze względu na wyższe zużycie energii, większą ekspozycję na regulacje oraz wymagania kontrahentów i łańcuchów dostaw. Niskie oceny mniejszych firm mogą oznaczać również niedoszacowanie przyszłego wpływu cen energii, standardów środowiskowych i oczekiwań klientów.

P17. Jak duże znaczenie będzie miała transformacja energetyczna dla konkurencyjności Państwa przedsiębiorstwa w perspektywie najbliższych pięciu lat?

Wykres 28. Znaczenie transformacji energetycznej dla konkurencyjności przedsiębiorstw – średni ocen[7]

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

Rozkład odpowiedzi wskazuje na wyraźne skupienie ocen po stronie małego znaczenia transformacji energetycznej. Małe lub bardzo małe znaczenie dla konkurencyjności firmy przewidywało łącznie 67,1% przedsiębiorstw, natomiast duże lub bardzo duże jedynie 2,0%. Widoczna jest silna asymetria wartości skrajnych. Odpowiedź „bardzo małe" wskazało 16,8% firm, a „bardzo duże" tylko 0,8%.

[7] Ocena była dokonana na skali do 1 – bardzo małe do 5 – bardzo duże.

4. Biuletyn graficzny

Transformacja energetyczna: stan i potrzeby firm

Najważniejsze wyniki badania przedsiębiorstw | N = 400

Firmy są stabilne, ale ostrożne inwestycyjnie

3,9/5 rentowność działalności

2,8/5 możliwości realizacji inwestycji i rozwoju

Bieżąca kondycja jest lepiej oceniana niż potencjał rozwojowy.

Dotychczasowe działania

36% wdrożyło ograniczanie zużycia energii i poprawę efektywności energetycznej

11% wdrożyło odnawialne źródła energii

1% posiada przyjęty i realizowany formalny plan transformacji

56% — nie prowadzi i nie planuje takich działań

Najczęściej wdrażane rozwiązania

- **89%** energooszczędne oświetlenie LED
- **29%** modernizacja ogrzewania, chłodzenia lub wentylacji
- **22%** termomodernizacja budynków

Fotowoltaikę wdrożyło 10% firm, a pompy ciepła — 8%.

Co motywuje?

47% redukcja kosztów

To zdecydowanie najważniejszy motyw inwestowania.

Największe bariery

- **56%** brak potrzeby biznesowej
- **52%** wysokie koszty inwestycji
- **28%** — ograniczenia modernizacji wynajmowanego obiektu

Wsparcie: deklaracje a gotowość

45% oczekuje dotacji lub innego bezzwrotnego wsparcia

9% korzystało dotychczas ze środków publicznych

Firmy potrzebują połączenia finansowania z audytem, doradztwem i kalkulacją opłacalności.

Źródło: badanie firm Małopolski Zachodniej (N=400).

5. Podsumowanie

Badanie przeprowadzone wśród 400 przedsiębiorstw z Małopolski Zachodniej pokazuje, że transformacja energetyczna nie stała się jeszcze trwałym elementem strategii rozwojowych większości firm. Przedsiębiorstwa stosunkowo dobrze oceniają swoją bieżącą kondycję finansową, lecz znacznie słabiej możliwości inwestowania, pozyskiwania odpowiednich pracowników i prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej. Tworzy to sytuację, w której firmy są zdolne do kontynuowania działalności, ale zachowują dużą ostrożność wobec przedsięwzięć wymagających znacznych nakładów, specjalistycznej wiedzy i dłuższej perspektywy zwrotu.

Dotychczasowe działania mają przede wszystkim praktyczny, kosztowy i stosunkowo mało zaawansowany charakter. Firmy najczęściej wdrażają energooszczędne oświetlenie, modernizują ogrzewanie i budynki oraz – znacznie rzadziej – inwestują w fotowoltaikę i pompy ciepła. Niewielkie jest natomiast wykorzystanie systemów zarządzania energią, monitoringu, magazynów energii, odzysku ciepła czy rozwiązań gospodarki obiegu zamkniętego. OZE zazwyczaj pokrywają jedynie część zapotrzebowania przedsiębiorstwa na energię. Transformacja przebiega więc przede wszystkim poprzez pojedyncze modernizacje, a nie kompleksową zmianę sposobu zarządzania energią i procesami produkcyjnymi.

Największa luka występuje między podejmowaniem pojedynczych działań a strategicznym zarządzaniem transformacją. Formalne plany posiadają głównie przedsiębiorstwa średnie i duże, podczas gdy mikro- i małe firmy działają doraźnie albo nie planują działań wcale. Podobna zależność występuje w przypadku planowanych inwestycji, znaczenia przypisywanego transformacji dla konkurencyjności oraz rozwoju kompetencji. Szkolenia dotyczące transformacji niemal nie są prowadzone ani planowane, chociaż przygotowanie pracowników jest oceniane jedynie jako przeciętne. Problem kompetencyjny ma zatem w dużej mierze charakter ukryty – przedsiębiorcy nie postrzegają go jako podstawowej bariery, ale brak wiedzy może ograniczać ich zdolność do wyboru technologii, oceny opłacalności i przygotowania inwestycji.

Większość firm nie odczuwa jeszcze bezpośredniego wpływu sprawiedliwej transformacji i nie uważa jej za istotny czynnik przyszłej konkurencyjności. Proces jest postrzegany nieco częściej jako zagrożenie niż jako szansa, a polityka klimatyczna – jako umiarkowane obciążenie finansowe. Jednocześnie przedsiębiorstwa, które już podjęły działania, stosunkowo dobrze oceniają ich wpływ na koszty działalności i środowisko. Wskazuje to na lukę między doświadczeniami firm aktywnych a wyobrażeniami podmiotów, które nie rozpoczęły transformacji. Brak aktywności nie musi więc oznaczać braku potencjalnych korzyści, lecz może wynikać z niedostatecznej wiedzy, ostrożności i braku wiarygodnych przykładów.

Najważniejszą barierą pozostaje brak dostrzeganego uzasadnienia biznesowego, któremu towarzyszą wysokie koszty, niepewny okres zwrotu, ograniczone środki własne oraz brak możliwości modernizacji wynajmowanych obiektów. Znamienna jest również rozbieżność pomiędzy dużym zainteresowaniem dotacjami a niewielką liczbą firm posiadających konkretne plany korzystania ze środków publicznych. Oznacza to, że samo uruchamianie kolejnych naborów nie wystarczy. Przedsiębiorstwa potrzebują najpierw pomocy w rozpoznaniu potrzeb, wyborze rozwiązania, obliczeniu opłacalności i przygotowaniu projektu.

W tym kontekście rolą Samorządu Województwa Małopolskiego powinno być stworzenie spójnej regionalnej ścieżki prowadzącej przedsiębiorstwo od wstępnego zainteresowania do realizacji inwestycji. Powinna ona łączyć łatwo dostępne informacje o programach z audytem energetycznym, neutralnym technologicznie doradztwem, kalkulacją kosztów i okresu zwrotu, opracowaniem planu działań oraz pomocą w pozyskaniu finansowania. Dotacje, preferencyjne pożyczki i gwarancje powinny być powiązane ze wsparciem przygotowawczym, szczególnie dla mikro- i małych firm, które nie posiadają własnego zaplecza technicznego. Wskazane byłoby także wypracowanie rozwiązań dla przedsiębiorstw działających w wynajmowanych lub starych budynkach, w tym modeli współpracy z właścicielami nieruchomości.

Samorząd województwa powinien ponadto pełnić funkcję koordynatora współpracy między przedsiębiorstwami, gminami, instytucjami otoczenia biznesu, operatorami sieci, instytucjami finansowymi i dostawcami technologii. Szczególnie ważne jest usprawnienie przepływu informacji oraz podejmowanie dialogu ze spółkami energetycznymi w sprawie procedur, przyłączeń i przejrzystości danych o zużyciu energii. Komunikacja powinna odwoływać się przede wszystkim do oszczędności, bezpieczeństwa energetycznego, okresu zwrotu i przewagi konkurencyjnej, a nie wyłącznie do ogólnych celów klimatycznych. Lokalne przykłady udanych inwestycji mogą skuteczniej przekonywać przedsiębiorców niż abstrakcyjne argumenty.

Ostatecznym wyzwaniem jest przekształcenie deklaratywnego zainteresowania wsparciem w rzeczywisty portfel przygotowanych inwestycji. Bez aktywnej roli samorządu transformacja może pogłębiać różnice między większymi firmami, które posiadają zasoby do planowania i inwestowania, a mikro- i małymi przedsiębiorstwami pozostającymi na etapie podstawowych modernizacji. Skuteczna polityka regionalna powinna zatem nie tylko finansować inwestycje, lecz również budować zdolność przedsiębiorstw do samodzielnego podejmowania kolejnych działań.